

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

IV РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 38

София, петък, 13 февруарий

1931 г.

41. заседание

Четвъртък, 12 февруарий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 45 м.).

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Аврамчовъ Мито, Алиевъ Хафузъ Садъкъ, Андреевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Аретовъ Никола, Баралиевъ Христо, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджийски Илия, Бъровъ Димитъръ, Василевъ Славейко, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Герай Мехмедали, Гичевъ Димитъръ, Горневъ Христо, Грънчаровъ Димитъръ, Даскаловъ Добри, Дерлипански Димитъръ, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Добри, Димитровъ Стефанъ, Драгневъ Георги, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Енчевъ Георги, Зографски Димитъръ, Ивановъ Дойчинъ, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Христо, Каишевъ Атанасъ, Кемилевъ Никола, Кожаклиевъ Колю, Кознички Величко, Колевъ Еню, Кузмановъ Анани, Кулишевъ Георги, Кънчевъ Кънчо, Кънчевъ Теодоси, Кърловъ Стоянъ, Личевъ Несторъ, Лѣкарски Иванъ, Манасиевъ Добри Даневъ, Мангъровъ Димитъръ, Милевъ Мило, Митевъ Добри, Михайловъ Иванъ, Мошановъ Стойчо, Мустафовъ Кара-Али, Недѣлковъ Иванъ Петровъ, Омарчевски Стоянъ, Орошаковъ д-ръ Харалампи, Панайотовъ Георги Петровъ, Панайотовъ Петъръ, х. Петковъ х. Георги, Поповъ Кръстанъ, Поповъ Проданъ, Пъчевъ Георги Рашковъ Христо, Реджовъ Григоръ, Савовъ Стоиментъ, Сакъзовъ Янко, Салиевъ Мехмедъ Алиевъ, Сапунджиевъ Никола, Сидовъ Пандо, Славовъ Кирилъ, Смиловъ Боянъ, Стамболиевъ Никола, Станишевъ д-ръ Константинъ, Статевъ Христо, Стефановъ Димитъръ, Стефановъ Стефанъ, Стоилковъ Таско, Стояновъ Христо, Такевъ д-ръ Владимиръ, Стойчевъ Желю, Узуновъ Ангелъ, Хрелопановъ Иванъ, Христовъ Борисъ, Цаневъ Александъръ, Цвѣтковъ Цвѣтко, Чевгелиевъ Антонъ, Шиваровъ Маринъ, Яневъ Димитъръ, Яневъ Сотиръ и п. Янчевъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Георги Петровъ — 5 дни;
 На г. Стоянъ Кърловъ — 7 дни;
 На г. Христо Горневъ — 6 дни;
 На г. Кръстю Пастуховъ — 2 дена;
 На г. Кирко Цвѣтковъ — 1 день;
 На г. д-ръ Харалампи Орошаковъ — 2 дена;
 На г. Малинъ Паневъ — 2 дена;
 На г. Проданъ Поповъ — 2 дена;
 На г. Борисъ Едовъ — 1 день;
 На г. Първанъ Първановъ — 1 день;
 На г. Иванъ Петровъ Недѣлковъ — 2 дена;
 На г. Калоянъ Маноловъ — 3 дни;
 На г. Еминъ Агушевъ — 3 дни;
 На г. д-ръ Иванъ Бешковъ — 4 дни;
 На г. Христо Рашковъ — 5 дни;
 На г. Хюсеинъ х. Галибовъ — 6 дни;
 На г. Несторъ Личевъ — 3 дни;
 На г. Кънчо Кънчевъ — 3 дни;
 На г. Милко Бечевъ — 4 дни и
 На г. Никола Андреевъ — 5 дни.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Думановъ се е ползувалъ вече съ 24 дни отпускъ. Сѣщиятъ моли да му се разреши още 2 дена отпускъ. Които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило питане отъ народния представителъ г. Христо Калайджиевъ къмъ г. министра на външнитъ работи и на изповѣданията — относно разрешаването да отиде въ съветска Русия делегация отъ български работници.

Постѣпило е сѣщо питане отъ народния представителъ г. Константинъ Муравиевъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно нанесенъ побой и малтретиране отъ единъ полицейски агентъ въ гр. Пловдивъ на Асенъ Буковъ.

Тия питання ще бѣдатъ препратени на съответнитъ г. г. министра, за да отговорятъ.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило законодателно предложение отъ народнитъ представители г. г. Петъръ Миновъ, Петъръ Анастасовъ и Стоянъ Кърловъ, подписано отъ нужното число народни представители, за измѣнение и допълнение на чл. чл. 668, 669, 670 и 672 отъ закона за углавното сѣдопроизводство и чл. чл. 71 и 72 отъ закона за администрацията и полицията. (Вж. прил. Т. I, № 64)

Това законодателно предложение ще бѣде отпечатано, раздадено на г. г. народнитъ представители и поставено на дневенъ редъ.

Пристѣпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за допълнение на закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитъ чрезъ сръдствата на заема, отпуснатъ съ съгласието на Обществото на народитъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Замѣстникъ-секретаръ Р. Василевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправкитъ и прибавкитъ, приети на второ четене)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за допълнение на закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитъ, чрезъ сръдствата на заема, отпуснатъ съ съгласието на Обществото на народитъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 30)

Пристѣпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за измѣнение на чл. 3 отъ закона за обмѣна на временнитъ квитанции отъ първата серия на 6-5% народенъ заемъ отъ 1921 г. съ окончателни облигации отъ сѣщия заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ Р. Василевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнения)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение на чл. 3 отъ закона за обмѣна на временнитъ квитанции отъ първата

серия на 6½% народен заем от 1921 г. с окончателни облигации от същия заем, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 31)

Пристъпваме към трета точка от дневния ред — трето четене законопроекта за изплащане от Варненската градска община на арриетата по 5% и заем 1907 г. и по авансът и срещу нереализирания емисионен заем от 1911 г.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнения)

Г. министърът на финансите предлага да станат следните поправки въ текста на законопроекта.

Въ чл. 1 на третия редъ вмѣсто „1930 г.“ става „1931 г.“; на десетия редъ вмѣсто „1933 г.“ става „1934 г.“ и въ последния редъ вмѣсто „1933 г.“ става „1934 г.“.

Въ чл. 2 въ първия редъ вмѣсто „1930 г.“ става „1931 г.“ и вмѣсто „1933 г.“ става „1934 г.“; въ третия редъ вмѣсто „1930 г.“ става „1931 г.“.

Въ чл. 5 въ първия редъ вмѣсто „1930 г.“ става „1931 г.“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат на трето четене законопроекта за изплащане на Варненската градска община на арриетата по 5% и заем 1907 г. и по авансът и срещу нереализирания емисионен заем от 1911 г., заедно съ предложенитъ от г. министра на финансите поправки, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 32)

Пристъпваме към четвърта точка от дневния ред — второ четене законопроекта за фондъ „Стопанско повдигане на страната“.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

ЗАКОНЪ*)

за фондъ „Стопанско повдигане на страната“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 1. Съгласно съ чл. 28 отъ закона за експлоатация на държавнитъ каменовжглени мини въ Владайско-Мошинско-Пернишката котловина учредява се при Министерството на търговията, промишлеността и труда фондъ за стопанско повдигане на страната“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 1, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 2. Фондът се образува отъ остатъка отъ чистата печалба на минитъ, следъ като се отдѣлят сумитъ по букви: а, б, в, г, д, е, ж, и з на чл. 28 отъ закона за експлоатация на държавнитъ каменовжглени мини въ Владайско-Мошинско-Пернишката котловина и вноската за държавното съкровище, както и предвиденитъ въ чл. 6 п. „а“ на закона за института за научни изследвания „Царъ Борисъ III“ суми за издрѣжка на тоя институтъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 2, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 3. Фондът има за задача: да организира системното геологично и минно проучване на страната и да съдействува за развитието на минното дѣло въ нея; да издѣржа единъ институтъ за насърчение на износа; да подпомага съществуващи или да съдействува за създаване на нови институти, организации или частни инициативи, които си поставятъ за целъ проучването и създаването на нови производства, откриването на нови пазари за българскитъ произведения или прилагането на нови технически и организационни методи въ стопанството“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 3, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 55.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 4. Разходването на суми за горнитъ цели не може да се почне преди фондът да е достигналъ 60.000.000 л. Следъ това могатъ да се разходватъ само лихвитъ отъ фондовитъ суми и половината отъ годишнитъ постѣпления, докато фондът достигне 120.000.000 л. Следъ достигането на тая сума могатъ да се разходватъ лихвитъ и цѣлитъ годишни постѣпления.“

Отъ годишнитъ постѣпления се отдѣлятъ суми, които служатъ за резервенъ фондъ — за посрѣщане разходитъ по фонда за стопанско повдигане на страната презъ годишнитъ на недостатъчни годишни постѣпления“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 4, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 5. Сумитъ на основния фондъ се внасятъ въ държавни ценни книжа или се внасятъ въ нѣкоя държавна банка, която може да ги използва предимно за отпускане на заеми на български институти, организации и предприятия, ако тѣ работятъ въ изложениитъ въ чл. 3 на тоя законъ насоки.“

Сумитъ на резервния фондъ, както и сумитъ, подлежащи на разходване, се внасятъ на текуща лихвена смѣтка въ нѣкоя държавна банка“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 5, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 6. Фондът се управлява отъ управителенъ комитетъ, въ който влизатъ: като председател, министърът на търговията, промишлеността и труда или посочения отъ него замѣстникъ и като членове: председателятъ на парламентарната комисиия по Министерството на търговията, промишлеността и труда, по единъ представителъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда, на Земледѣлието и държавнитъ имоти на Финанситъ, на Желѣзницитъ, пощитъ и телеграфитъ и на Обществениитъ сгради, цѣтищата и благоустройството, по единъ представителъ на минитъ Перникъ, на държавната банка, въ която сѣ вложени фондовитъ суми, и на Българското инженерно-архитектно дружество, и две лица, известни съ своята компетентностъ по стопанскитъ въпроси, отъ които едното посѣчва Държавниятъ университетъ, а другото — Българското икономическо дружество. Членоветъ на комитета се назначаватъ за единъ срокъ отъ две години, но могатъ да бѣдатъ и преназначавани.“

Въ случай на нужда, въ заседанията на комитета могатъ да участвуватъ съ съвѣстеленъ гласъ директоритъ на фондовитъ институти както и други вещи лица.

На участвувачитъ въ комисиията лица се заплаща възнаграждение на заседание, което се опредѣля въ бюджета на фонда“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 6, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 7. Управителниятъ комитетъ има за задача: а) да опредѣля размѣра на сумитъ, които подлежатъ на разходване, като съставя годишния бюджетъ на фонда; б) да опредѣля размѣра на резервния фондъ; в) да опредѣля начина на пласмента на основния фондъ; г) да решава всички други въпроси, свързани съ управлението на фонда“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат чл. 7, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 8. Управителниятъ комитетъ се събира всѣка година презъ м. декемврий, за да състави бюджета за следната финансова година. Въ бюджета се опредѣлятъ общо сумитъ за издрѣжка на всѣка една отъ фондовитъ организации, сумитъ за подпомагане на други инициативи, както и сумитъ, необходими по управлението на фонда. Тоя бюджетъ подлежи на утвърждение отъ Министерския съветъ.“

Въз основа на така опредѣленитъ суми всѣка една отъ фондовитъ организации си приготвя подробенъ бюджетъ“.

проект, който трябва най-късно до края на м. февруарий да бъде представен на Министерския съвет за утвърждение“.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик А. Пиронков (д. сг): (Чете)
„Чл. 9. Дългата и смътките на фонда се водят от бюджетно-контролното отделение при Министерството на търговията, промишлеността и труда“.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат чл. 9, моля да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик А. Пиронков (д. сг): (Чете)
„Чл. 10. Управителният комитет депозира ежегодно в Народното събрание едно изложение за състоянието и дейността на фонда“.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат чл. 10, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик А. Пиронков (д. сг): (Чете)
„Чл. 11. Функционирането на всяка една фондова организация става въз основа на особен закон“.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат чл. 11, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик А. Пиронков (д. сг): (Чете)
„Чл. 12. Настоящият закон отменява всички разпоредби на действащите закони и правилници, които му противоречат“.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат чл. 12, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристапваме към разглеждане на точка пета от дневния ред — второ четене на законопроекта за експортен институт.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчик А. Пиронков (д. сг): (Чете)

ЗАКОНЪТ за експортен институт.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик А. Пиронков (д. сг): (Чете)

„Глава I. Общи положения.“

Чл. 1. За организиране, насърчение и насочване износа на произведенията на българския народен труд, се основава Експортен институт — автономно учреждение, със седалище в София.

Експортният институт се намира под надзора на Министерството на търговията, промишлеността и труда“.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Иван Петров.

И. Петров (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Внесеният законопроект за експортен институт, според моята преценка, е от голяма важност. И аз дължа още в самото начало да поздравя правителството, в лицето на уважаемия професор г. Мишайков, че то е внесло тоя законопроект, който, убеден съм, ще изиграе една голяма роль в нашия стопански живот. Защото този институт, г. г. народни представители, за нас е нов, но в чуждите държави, където икономическият живот се е развивал с по-голям темп, такива институти вече съществуват и играят една извънредно благодатна роль за националните сто-

панства. За нас този институт е още повече от значение, защото ние още преживяваме последиците на войната. Тези последици намърха отражение и в големите държави, но не по-малко чувствително засегнаха малките, икономически слабит държави. Ние сме толкова повече засегнати от тези последици, защото, докато големите държави с развита промишленост направили усилия да развият и други стопански сили в областта на земледелието, на търговията, и други браншове на националното им стопанство, ние в България в това отношение сме твърде назад. И, въпреки това, България трябва да живее като стопанска единица, тя трябва сама да се справи със своя хал и да обезпечи, така да се каже, поминъка на своите граждани. Действително, ние наблюдаваме в Европа една голяма трансформация: ние видяхме индустриални държави, каквато е, да кажем, Белгия, която в продължение само на няколко години след войната се зае с известни браншове от земеделското производство. Ще ви дам цифри само за един бранш, какъвто е тоя за отглеждане на птиците. Белгия днес изнася яйца за близо 3 милиарда български лева — същата тази Белгия, която в миналото, от началото на нейното съществуване до днес, като индустриална държава, е внасяла яйца от чужбина; тя беше една от нашите клиентки в това отношение. Ще кажа също и за Франция, която, наистина, е земеделска страна но до 1929 г. винаги е внасяла жито от чужбина. Обаче след войната правителствата на Франция развиха колосални усилия, за да могат да задоволят местните нужди от зърнени храни с местно производство. И вие е известно, докде се отиде. Отиде се дотам — и успяхте беше колосален — че на 1929 г. Франция произведе повече жита и можа да се яви на международния пазар с свои жита. Има ли нужда да казвам, какво направи Италия в областта на земледелието, какви колосални средства тя хвърли в него, особено откакто дойде нова Италия начело с Мусолини? Има ли нужда да ви кажа, че днес италианското правителство е отишло дотам, че в средствата, които хвърля за поощрение на земледелието, е стигнало дотам, че един килограм жито да струва вече до 12 л.? Правят всичко възможно, не са пощадил средства в обработката в рационализацията на производството, в иригациите, в пресушаването на блатата, в превръщането на вулканически почви — каквито са римските полета и каквато е изобщо цяла Италия — в плодородни земеделски почви. Не говоря за Ломбардия и за някои долини в сърдцата на Апенините или в Южна Италия. В всички случаи, една вулканическа почва се преобръща в плодородна земеделска почва. Изобщо, това се извърши в земеделската област: развиват се неимоверни усилия, хвърлят се невообразими средства само и само държавите да могат да създадат местни произведения, с които да задоволят своите нужди.

Не по-малки не, колосални са усилията пък на индустриалните държави в областта на индустрията. Там съперничеството е страшно не от гледна точка на конкуренцията, а от гледна точка на техниката: да влезеш в една чужда фабрика — европейска или американска — да се движите в продължение на няколко метра и да видите машини, които сами фабрикуват отдели части на други машини! Човешкият труд е сведен до минимум. До такава степен се отива към техническо съвършенство. Защото големите индустриални държави действително видяха, че ще могат да намърят пласмент за своите произведения на чуждите пазари само на почвата на конкуренцията — на евтино произведеното, на масово произведеното. И ние дойдохме до видим, че това, което се целеше — да се развият известни браншове от националния поминък, не само че се разви, не само че техният капацитет надмина предвоенния, а че в много от тях се създаде едно свръх производство. И, веднъж дошло се до този резултат на свръхпроизводство, на много места вече държавите с техният авторитет, с техните средства, интервенцията, за да покровителствуват местния труд, да покровителствуват местното производство, не вече в границите на държавата, а да осигурят това производство и в далечни страни. Ако в границите на държавата те имат протекцията на митниците и други учреждения то по отношение на чуждите пазари се налагаха известни мърки, известни мероприятия, които са изразени именно в грижите на експортните институти.

Аз мога да класирам експортните институти, според техният обхват, в две категории. В първата категория влизат експортните институти, които играят ро-

*) За текста на законопроекта, приет на първо четене, вж. прил. Т. I, № 56.

лята на посредници и дават информации, а въ втората — тия, които вършат пропаганда. Към първия тип експортни институти се причисляват французкият експортен институт, английският и американският, а към втория тип експортни институти се причисляват италианският, полският и други нѐкои. И ако ще се спра подир малко на французкия и италианския експортни институти, то е защото тѣ най-релефно представляват, така да се каже, грижитѣ на съответнитѣ държави и защото чрез тѣх тия държави до известна степен прокарват и своята национална стопанска политика.

Французкият експортен институт — имах честта да го посетя — е формиран преди 30 и нѐколко години, първоначално от Парижката търговска камара за нуждитѣ само, ако щете, на парижкитѣ индустриалци. Впоследствие неговата дейност е била развита неимоверно и от едно малко бюро първоначално той става вече една голѣма институция, въ която можете въ всѣки момент да направите каквато щете справка, която засѣга французкото производство или, както се изразяват тѣ въ един циркулярь, всѣки търговец, който търси каквото и да е сведение, да може да бѣде освѣтлен документирано веднага върху възможноститѣ и условията на износа на опредѣлената стока, въ която ще да бѣде страна на земното кълбо.

Само от тия нѐколко думи, г. г. народни представители, които резюмират, бих казал, задачитѣ не, но услугитѣ, които върши този експортен институт за своята страна, за Франция, една страна въ мирова търговия, вие можете да извадите заключение, колко ценни услуги принася този институт на французката индустрия, изобщо на французкото производство.

До 1919 г. французкият експортен институт е имал самостоятелно съществуване, подпомогнат от Парижката търговска камара. Въ 1919/1920 г. той се реорганизира. Този път държавата, запазвайки неговата индивидуалност, го взема въ своитѣ ръце, защото съзна, че от този момент нататък той има вече да играе една още по-активна роля от тази, която е играл въ миналото. Съ два декрета, единият от м. август, другият от м. декември 1919 г., се извърши известна реорганизация на този институт и той става вече, така да се каже, държавен, макаръ и съ известна автономия.

Азъ нѣма да се спирамъ сега върху организацията на французкия експортен институт въ детайли, защото не е мѣстото тук да говоря за това, а ще се спра само върху онова, което е по-съществено. Задачата на французкия експортен институт е преди всичко да информира, да даде цѣлия онзи материал, от който се нуждаятъ било французкитѣ експортьори, било нѐкой чужденец, който се интересува от нѐкой артикулъ на французката земя, на французката индустрия и т. н. И въ французкия експортен институт, както и въ италианския, сведенията сѣ събрани не само по категории, по артикули, но и по държави. Той може да ви даде, както казахъ, детайлни сведения за това, което се произвежда на французката земя, за капацитета на всѣка една фабрика. И не само това, г. г. народни представители. Този институт може да ви даде сведения и за капицитета на всѣка конкурентна производителна къща въ чужбина. Напр., ако искате, можете да се информирате тамъ за положението на България. Ако отидете въ секцията, където попада България, вие ще бѣдете учудени от сведенията, които ще ви дадатъ въ най-голѣми детайли за всѣки браншъ, въобще за цѣлия нашъ стопански и икономически животъ въ неговата цѣлост. Тамъ могатъ да ви дадатъ сведения не само за почтеността на търговскитѣ фирми въ България, за тѣхния капиталъ и т. н., но и за всички промѣни, които настѣпватъ въ нашия животъ. Следи се също така и нашето законодателство. Вие ще видите тамъ какви сѣ нашитѣ митнически закони, съ какво се облага единъ или другъ артикулъ, въобще могатъ да ви дадатъ сведения съ най-голѣми детайли.

Вие ш! видите същия този институт и въ другата му роля — 4 ролята на посредникъ. Какво значи то? Вие се отнесете до този институт от България и искате, да кажемъ, да ви постави въ връзка съ нѐкой производителен браншъ, съ нѐкой търговска, индустриална, производствена или друга нѐкаква къща, и веднага получавате отговоръ на вашето искане на другия денъ или въ същия денъ. Нѣщо повече даже: ако се отнесете до този институт, напр., за известна машина, тѣ ще ви дадатъ сведения не само за това, което ви интересува, но и новитѣ способности, за които вие не говорите въ вашето писмо, ще ви посочатъ и нѣщо по-ново, което може да ви даде французката индустрия. Дотамъ се е стигнало въ фран-

цузкия експортен институт, че по отношение на капацитета вие ще намѣрите сведения въ афишитѣ на този институт, че еди-коя-си къща не може вече да приема повече порѣчки, защото въ продължение на 3—4 месеца, или въ продължение на две години, тя е ангажирана съ порѣчки, и на лицето, което се е адресирало тамъ, ще му съобщатъ: „Ще чакате редъ следъ две години, за да се изпълни порѣчката ви“. Такива детайлни сведения можете да намѣрите тамъ.

Най-после относително французката пропаганда. За французката пропаганда, за французкото влияние, за французкото проникване въ чужбина тѣ иматъ извънредно активни дейци, въ лицето на тѣхнитѣ дипломатически представители, търговски консули, търговски аташета, търговски агенти, търговски камари, които иматъ въ чужбина и специални мисии, които пращатъ. Всички тѣзи органи, дипломатически и други, сѣ агенти на французкия национален институт за експортъ.

Направи ми впечатление, съ каква детайлност, съ какво внимание тамъ се следятъ търговетѣ, които ставатъ. Да кажемъ, направятъ нейде нѐкакъв търгъ: не само, че тѣ знаятъ вече за този търгъ, но поемнитѣ книжа служебно, безплатно сѣ копирани, сѣ фотографирани и сѣ изпратени въ тѣхния експортен институт, така че заинтересованитѣ фирми да нѣма нужда да пращатъ специални лица, които да отиватъ да се запознаватъ съ тѣзи търгове — тѣ намиратъ всички сведения подъ ръка въ самия институт. И азъ видѣхъ много такива поемни условия отъ наши търгове, които, разбира се, сѣ от интересъ за френското производство.

Съ тѣзи нѐколко думи искахъ да ви изтъкна, какво върши този експортен институт и какви ценни услуги прави той на френското национално стопанство. Тукъ искамъ да изтъкна и това, че институтътъ издава две издания. Едното е „Moniteur officiel de commerce et d'industrie“, седмично списание, съ което се поднася на индустриалцитѣ, на търговцитѣ и на всички производители това, което е най-новото отъ мировитѣ пазари, за да могатъ тѣ своевременно да бѣдатъ ориентирани върху възможноститѣ на нѐкои пласменти, на нѐкоя сдѣлка въ чужбина. Това списание е извънредно интересно, съ извънредно богати и извънредно ценни сведения. Следъ войната се създаде и друго едно издание, което засѣга вече и земледѣлието. Това е едно второ издание на „Moniteur officiel“, „Etidion agricole“, месечно списание, въ което сѣ дадени извънредно ценни сведения върху продуктитѣ на земята, като почнете отъ зърненитѣ храни и отидете, понататък, до зеленчуцитѣ, овощията, разнитѣ видове грозде и пр., и пр.

Това е, което искахъ да кажа съ нѐколко думи за френския експортен институт.

Другият тип експортен институт е италианският. Италианският експортен институт е създаденъ презъ 1926 г. по личната заповѣд на италианския министър-президентъ Мусолини. Презъ 1923 г. въ Италия сѣ организирани едно бюро за експортъ при Министерството на търговията. Но този национален институт за износъ, който създадохъ презъ 1926 г., както казахъ, е една нова организация, главно поради това, че въ своя обсегъ вече обхваща известни браншове отъ производството на страната. И въ това асѣ е съществена разлика между тѣзи два типа, между френския експортен институт и италианския. Институтъ е организиранъ презъ 1926 г., като Мусолини просто е възложилъ на Алберто-Пирелли, виденъ индустриалецъ и финансистъ, човѣкъ съ голѣма компетентностъ, дѣлови човѣкъ, да организира института. Той е същиятъ този Пирелли, който представлява Италия преди година и половина въ Хага заедно съ тѣхния финансовъ министъръ Москони. Целта на този институт, както и целта на френския институт, е да уреди информационната служба, посредническата служба — нѣма да се повръщамъ подробно — службата на пропагандата. Но извънъ това, тѣ иматъ и друга една служба, която е извънредно интересна и всѣки ще се запита, защо тя е вмъкната въ обсега на единъ експортен институт. Това е така наречената у тѣх служба на развитието — свилупо, служба на инициативата, която институтътъ има, служба да се занимава съ известни браншове отъ италианското производство. Този институтъ има вече да прокарва една държавно-стопанска политика по отношение на тѣзи браншове, да ги вземе въ своя обсегъ и да прилага мѣроприятията, било на правителството, било тия, които той по своя инициатива ще има, разбира се, въ унисонъ съ разбиранията на правителството, което управлява страната, въ унисонъ съ политиката на самата държава по-отношение на тѣзи браншове. Това е най-важниятъ отдѣлъ отъ експортния институтъ.

Нѣма да говоря, какъ сѣ организирани службитѣ, колко души работятъ тамъ, а ще си позволя само да спра вниманието ви върху отдѣла на развитието, защото по всичко личи, че нашиятъ проектъ за експортенъ институтъ е построенъ, тъй да се каже, на тази база, на която е построенъ италианскиятъ експортенъ институтъ, разбира се, въ по-скромнѣн размѣръ, като сѣ изхвърлени нѣкои отдѣли, защото, естествено е, не можемъ да правимъ сравнение между Италия и България. Но азъ догаждамъ, че задачата на нашия експортенъ институтъ, посочена въ пунктъ 4 на чл. 2, отговаря на тази на отдѣла на развитието на италианския експортенъ институтъ, именно да включва той въ обсега на своята дейностъ и известни браншове отъ нашето стопанство и по-специално браншоветѣ на земледѣлието.

Италианскиятъ експортенъ институтъ, както казахъ, има сѣщитѣ служби, информациятъ тамъ сѣ въ изобилие, информационната служба е обзаведена перфектно. И мога да ви посоча само единъ фактъ, отъ който да видите, каква трѣскава работа има тамъ, колко сѣ търсени услуги на експортния институтъ. Мене ми каза единъ отъ подпредседателитѣ, че презъ годината извеждатъ 50.000 писма, отговори на запитвания, било на мѣстни търговци, било на чужденци, които се интересуватъ отъ известни браншове на италианското производство. 50.000 писма годишно се пращатъ въ отговоръ на такива запитвания! И за да видите, какъ се изпълнява службата, колко сѣ експедитивни, ще ви посоча декларацията на единъ отъ директоритѣ, който каза, че не подписва писма, които сѣ закъснѣли съ 24 часа. Въ 24 часа трѣбва да се даде отговоръ на всѣко писмо. Това не е само една декларация, г.г. народни представители, това е една действителност. И можете да си представите, каква отговорностъ иматъ чиновницитѣ, началникъ на отдѣления, относително експедитивността, относително работата въ самия институтъ.

Въ това отношение азъ бихъ могълъ да ви процитирамъ тукъ нѣкои извънредно важни констатации и проучвания, които съмъ направилъ тамъ относително информационна служба, за да видите съ каква детайлностъ хората сѣ проучили различнитѣ артикули. Да вземемъ за примѣръ дървеното масло, което е единъ отъ твърде разпространенитѣ и реколитирани въ голѣмъ масщабъ продукти въ Италия. Положението на този артикулъ е изучено въ всичкитѣ детайли, като италианцитѣ знаятъ, какво е търсенето му въ всѣка държава на свѣта, къде колко струва, въ какво количество се предлага отъ различнитѣ държави, какви сѣ разносцитѣ, съ които е свързано експортирането му до различнитѣ държави, ония за транспортъ, митническитѣ такси и т. н., както и какви сѣ конкурентнитѣ методи на фирмитѣ отъ другитѣ държави, конкурентни методи не само отъ гледна точка на качеството, но отъ гледна точка и на начина, по който се сключватъ сдѣлките, въ какви размѣри другитѣ държави даватъ на почекъ и пр., и пр. Проучването тамъ, въ Италия, става детайлно и на всѣки артикулъ поотдѣлно. Но, както казахъ въ този случай, азъ не мога да се простирамъ и да ви изложа даннитѣ за всички тия извънредно важни констатации. Ще кажа само това, което считамъ за по-важно въ това отношение — че италианскиятъ експортенъ институтъ, по внушението на президента Мусолини, е отдалъ извънредно важно голѣмо значение на произведениата на италианската земя, на земледѣлието и на овощарството. Сѣщитѣ ония голѣми грижи, които той व्यлоти въ обработката на земята, въ ония голѣми публични работи, които се извършиха, съ бонификациитѣ, които струватъ колосални срдѣства на италианската държава, ние ги виждаме и въ областта на износа. Ние виждаме, че благодарение на климатическитѣ условия на Италия и поради редъ други обстоятелства, които сѣ присѣщи само на италианската действителностъ, тамъ могатъ да се реколитиратъ известни артикули, които могатъ да излѣзатъ на чуждия пазаръ, безъ да бждатъ застрашени, че могатъ да бждатъ конкурирани, или, съ други думи, италианцитѣ могатъ да си осигурятъ пласмента на чуждитѣ пазари. И заради това експортниятъ институтъ тамъ е обгърналъ въ своята дейностъ нѣколко бранша. Преди всичко той е обгърналъ бранша на плодетѣ и зеленчуцитѣ. Само отъ нѣколкото цифри, които ще ви процитирамъ тукъ, вие ще видите какво представлява въ италианския експортъ перото на износа на плодове и зеленчуци.

Презъ 1927 г. Италия е изнесла зеленчуци и плодове — безъ лимонитѣ и портокалитѣ — за 1.399.000.000 лирети или въ български лева 10.272.000.000; а за 1928 г. безъ единъ месецъ — за 8.594.000.000 л. А тази кръгла цифра, възлизаща на милиарди лева, не е безъ значение, г. г. народни представители, особено като се знае, че Италия е една сравнително бедна държава. Като изключимъ Лом-

бардската равнина, всичкото друго тамъ сѣ планини и разклонения съ малки долини.

Тия цифри могатъ да бждатъ твърде много поучителни и насърчителни за насъ, защото отъ тѣхъ ние можемъ да извадимъ смѣло извѣстни заключения и за нашата дѣйствителностъ.

По-нататкъ, да вземемъ отъ износа перото за картофитѣ. Презъ 1927 г. Италия е изнесла картофи за надъ 1 милиардъ лева, а презъ 1928 г., безъ единъ месецъ, е изнесла пакъ за 1 милиардъ и нѣколко десетки милиона лева.

Сѣщото е и съ другитѣ зеленчуци. При това азъ не вѣрвамъ, че нейнитѣ зеленчуци могатъ да бждатъ подобри отъ нашитѣ. Дори, напротивъ, отъ това, което съмъ видѣлъ тамъ, въ сравнение съ това, което имаме ние, азъ смѣя да твърдя, че зеленчуцитѣ у насъ, въ качествено отношение, въ нищо не отстъпватъ на италианскитѣ. Такива артикули, като домати,....

Министъръ Г. Т. Данаиловъ: Само че тамъ сѣ по-хубаво опаковани.

И. Петровъ (д. сг): ... като цвѣтното зеле, които иматъ извънредно голѣма стойностъ, защото се търсятъ извънредно много на международнитѣ пазари, ние може да дадемъ въ качествено отношение много по-добри. А Италия изнася годишно домати — консервирани или прѣсни — за около 250 милиона лирети, което прави близо 2 милиарда български лева. Ето какво вършатъ италианцитѣ, безъ да бждатъ особено голѣми и добри специалисти градинари, каквито сме ние.

Въ този редъ на мисли азъ бихъ могълъ да ви процитирамъ тукъ цифри за гроздето — прѣсно или сушено — и за други плодове, но считамъ, че по-важна е общата констатация, на която се спрѣхъ преди малко.

Ако цитирамъ тия цифри, г. г. народни представители, то е затова, защото азъ виждамъ, че тѣ сѣ извънредно насърчителни за насъ, че трѣбва да ни поощрятъ и бждещиятъ институтъ ще трѣбва непременно да се замисли върху тия данни. Прочее, откакъ тѣхниятъ институтъ е заработилъ, той е взелъ подъ своитѣ грижи всички зеленчуци, като почнете отъ картофитѣ, домати, лука, краставицитѣ и пр., и пр. Всичко това е обстойно проучвано, търсенъ е подборъ на тия продукти, проучили сѣ изискванията на различнитѣ пазари и сѣ намѣрили такива, било въ Холандия, било въ Англия или другде. Въ това отношение италианскитѣ производители сѣ били напътствувани отъ експортния институтъ и не само че сѣ могли да излѣзатъ на международния пазаръ, но сѣ могли да го завоюватъ и да го запазятъ.

Но защо сѣ завоювали пазаритѣ? И тукъ се връщамъ на това, което загатна г. министъръ Данаиловъ. Завоювали сѣ ги заради това, защото, първо, експортниятъ институтъ прояви грижи, за да развие и производството и да го повдигне въ качествено отношение, да го нагоди къмъ изискванията на чужденцитѣ, на чуждестранната клиентела; и, второ, защото тамъ се грижатъ да представятъ производството си на чуждия пазаръ по начинъ, който да се харесва на чужденцитѣ. Въ това отношение тѣ отидоха дори дотамъ, че за известни артикули въведоха така наречената национална марка, тази, която се предвижда и въ нашия законопроектъ, като я направиха задължителна, съ рискъ, може би, да намалятъ износа за нѣкои произведения, но да бждатъ сигурни, че, извоювайки известни пазари, тѣ ще ги запазятъ, поднасяйки на чуждестранната клиентела една съвършено здрава стока и въ такъвъ видъ, съ който тѣ сѣ вече завоювали този пазаръ. Напр., отъ Италия не може да се изнесе нито единъ лимонъ за Съединенитѣ щати, ако не носи националната марка. А какво значи да носи националната марка? То значи да бжде прегледано; всички пратки на лимони, които отиватъ тамъ, трѣбва да бждатъ проконтролирани не само отъ санитаренъ надзоръ, но и дали е добро качеството на самия лимонъ, дали е узрѣлъ, дали не е, и пр., и пр. И, както казахъ, единъ лимонъ не може да бжде изпратенъ за Америка, ако не носи националната марка. А какво значи Италия да изнася за американския пазаръ лимони? То значи да конкурира калифорнийскитѣ лимони и тия отъ Флорида. Това показва, че италианцитѣ произвеждатъ такива лимони, които въ качествено отношение сѣ ценни и затуй сѣ се наложили вече на американския пазаръ, който има и мѣстно производство.

Сѣщото нѣщо става и съ цвѣтното зеле. Азъ бихъ могълъ да ви дамъ цифри, за да видите докъде сѣ стигнали тия хора въ нормирането, въ контролата, въ експедицията на цвѣтното зеле, вижлайки, че тоя артикулъ на тѣхното земледѣлско производство се търси. Тѣ изнасятъ

съ хиляди вагони, но всяка пратка, която отива за Германия от 2 години насам, е проконтролирана. Вътре е казано, въ кои каси какви размери цвѣтно зеле ще бѣде поставено. Може да се каже, че италианцитѣ спечелиха английския пазаръ за своитѣ домати, цвѣтно зеле и английски краставици. Е добре, за да се изпрати цвѣтното зеле на английския пазаръ, трѣбва да има единъ строго опредѣлен типъ, да кажемъ, 25—30 см., и по-малко отъ предвидения размеръ не може да се изнесе въ никои случаи. Това, което става въ Ориента, или което върши Ганю — да направи нѣкоя шмекерия, дано мине така — тамъ не се допуска. Въ Англия не може да се прати нито една пратка, безъ да се проконтролира. За Германия — сѣщо. Ето по какъвъ начинъ хората, следъ като сѣ спечелили довѣрието на чуждитѣ клиенти, гледатъ да го запазятъ. И не само че тѣ се стремятъ да развиятъ въ туй отношение производството, но мѣрките, които взеха въ санитарно отношение за борба съ болеститѣ, които ги нападатъ, допринесоха за успѣха на италианския износъ, за който този институтъ работи.

Има ли нужда да казвамъ, какво се прави по отношение на картофитѣ? Благодарение на мѣрките, които сѣ взети, италианцитѣ сѣ достигнали дотамъ, че въ нѣкои мѣста добиватъ 8 пѣти повече картофи, отколото по-рано — имамъ и тия данни. Взети сѣ различни типове картофи, мюнхенски или нѣкакъвъ другъ германски типъ, които, благодарение на методитѣ въ обработката, и подобрено качество, щандартизирани, излизатъ на международния пазаръ и могатъ да бѣдатъ конкурентноспособни: една почва дава 700 кг., а друга почва дава 800 кг.

Споредъ данни, съ които азъ разполагамъ, Италия изнася за 250 милиона лирети годишно домати, било въ обикновенъ видъ, било консервирани, било въ видъ на каша, на пелте. Какво значи това? Близо 2 милиарда лева влизатъ въ Италия годишно отъ износъ на домати. Азъ знамъ, че Италия я миятъ отъ три страни морета, че климатътъ тамъ е другъ, но азъ считамъ, че ние можемъ да излѣземъ на международния пазаръ съ още по-добро качество зеленчуци и специално домати. Наистина, напоследъкъ се правѣха известни декларации отъ правителствена страна въ това отношение, да се излѣзе на международнитѣ пазари, правятъ се усилия въ това отношение — да бѣдатъ насърчени нашитѣ градинари — но азъ считамъ, че ние сме още въ началото и че действително трѣбва да се положатъ по-голямши усилия въ това отношение.

Азъ нѣма да се спирамъ на това, което е направила Италия за ориза и за нѣкои други артикули. Но азъ ще кажа, че по отношение на гроздето и на другитѣ плодове ние имаме всички условия да не бѣдемъ по-надире. Намъ ни липсва щандартътъ, намъ ни липсватъ начинитѣ, както казахъ, да изнесемъ тия артикули на нашето земледѣлско стопанство. Вие знаете, какво бѣше разочарованието на мнозина, когато, следъ като излѣзохме веднѣжъ на виенския пазаръ сполучливо, съ хубаво грозде, на другата година се прати недостатъчно добро грозде — недостатъчно узрѣло, недостатъчно сухо — поради което ние не бѣхме добре представени на сѣщия пазаръ, цената на нашето грозде бѣше добита и ние бѣхме посрещнати съ известно недовѣрие.

За да завърша тия кратки думи, които казахъ относително италианския експортенъ институтъ, ще кажа следното. Къмъ него има и нѣколко други бюра, наречени специални бюра: бюро на митницитѣ, бюро на транспортитѣ, бюро на изложбитѣ и бюро на пропагандата. Това сѣ специални бюра, организирани къмъ експортния институтъ, които даватъ сведения. Напр., бюрото за митницитѣ, както казахъ преди малко, дава сведения: известна стока отишла на известенъ пазаръ, какви митнишки препятствия трѣба да преодолява. Въ всѣки моментъ тѣ знаятъ, какво изменение е настъпило въ това отношение въ дадена страна. Сѣщото върши и бюрото на изложбитѣ и на панаиритѣ. Италия не щади срѣдства, когато се касае да вземе участие въ нѣкоя изложба, или въ нѣкой международенъ панаиръ. Но тамъ става следното: когато Италия ще се представи на единъ международенъ панаиръ, на една международна изложба, тя не оставя всѣки да трѣгне съ своитѣ багажи, съ своитѣ стоки; тамъ държавата интервенира и иска винаги да представи своето производство съ достоинство, съ блѣсъкъ. Това е една характерна черта на Италия: тя държи за своя престижъ не само въ политиката, но и въ стопанската областъ. И тя ще излѣзе на международния пазаръ, на тия международни изложби съ нѣща, които действително да фрапиратъ и нейниятъ павилонъ винаги да е опасенъ конкурентъ за стокитѣ въ другитѣ

вилюни. Нѣма да се спирамъ на пропагандата, която развива тя.

Ако се спрѣхъ накратко върху дейността на организацията на италианския експортенъ институтъ, то е заради това, както казахъ я по-рано, защото азъ виждамъ, че въ основата на нашия експортенъ институтъ е легнала сѣщата организация въ по-малкъ мащабъ.

Нашиятъ експортенъ институтъ, така както той ни се представя и отъ мотивитѣ, и отъ съдържанието на законопроекта, си поставя следнитѣ задачи. Първо, информационна задача: да набавя, както е казано въ чл. 2, всички необходими данни, които сѣ нуждни на нашитѣ експортери, за да се явяватъ на чуждитѣ пазари. Втора една задача, която има да разрешава нашиятъ експортенъ институтъ — и тя го доближава до италианския експортенъ институтъ — е да вземе подъ закрилата си, подъ своитѣ грижи нѣкои браншове отъ нашето производство, да ги насочва, да ги реорганизира, да въведе известни способности, известни методи на производство, на експедиция, на предлагане, да ги подведе подъ една системна рационализация, за да могатъ действително продуктитѣ на тѣзи браншове да бѣдатъ търсени и да намиратъ пазаръ въ чужбина. Вѣрвамъ, че се касае не за продукти на нашата индустрия, а за продукти на нашето земледѣлие. Въ тази му роль на интервенция, на вмѣшательство въ производство, институтътъ ще има и една власт, да не кажа дискреционна, но въ всѣки случай една власт, която ще му позволи да регламентира нѣкои браншове на нашето производство. И азъ считамъ, че това право, което той си присвоява, е едно отъ найценнитѣ; то е право, което действително ще бѣде отъ голѣма полза и безъ него аслж е невъзможна интервенцията на института въ производството. Това право на регламентация на този институтъ е изразено въ глава VI, въ контролирането на националната експортна марка. Нека бѣдемъ твърде внимателни, нека пожелаемъ въ това отношение институтътъ да действува съ най-голямъ осторожностъ и съ най-голямъ строгостъ. И най-сетне, третата задача, която има институтътъ, това е пропагандата. Азъ не знамъ, ние, българитѣ, съ нашитѣ скромни срѣдства, каква пропаганда можемъ да развиемъ. Когато дойде да пропагандираме нѣщо българско, ние сме скромни и като че ли нѣмаме тази способностъ да вършимъ пропаганда. Но азъ считамъ, че ако институтътъ успѣе въ своитѣ усилия по отношение добиването по-ценни типове птица яйца, плодове, зеленчуци, и други интензивни култури, азъ считамъ, че съ това ще бѣде улеснена неговата задача по отношение на пропагандата, защото по-ценниятъ артикулъ самъ посебе си ще върши едно дѣло и на пропаганда.

Ролята, която ще има да изиграе институтътъ въ нашия животъ, по моето дълбоко убеждение, ще зависи на първо мѣсто отъ лицата, въ чиито ръце ще бѣде повѣренъ този институтъ. Този институтъ ще успѣе, ако тамъ се поставятъ хора компетентни, хора волеви, хора съ амбиция да направятъ едно голѣмо дѣло за нашето стопанство. Азъ нѣма да се самооблачавамъ да кажа, че ще направятъ всичко, но когато имаме даннитѣ за други държави, които иматъ не тѣзи благоприятни условия, каквито имаме ние, или иматъ условия, които не сѣ по-благоприятни отъ нашитѣ, защо ние да нѣмаме амбицията да излѣземъ на чуждитѣ пазари съ артикулитѣ, които тѣ произвеждатъ, особено птица, овочия, зеленчуци и нѣкои интензивни култури, които, за щастие, могатъ да вирѣятъ въ нашата страна? Казвамъ, на първо мѣсто азъ считамъ, че успѣхътъ на експортния институтъ ще зависи преди всичко отъ лицата. Тѣ трѣбва да бѣдатъ не само хора компетентни, но и хора на дѣлото. Тѣ трѣбва да познаватъ добре материята, да бѣдатъ хора волеви и съ амбиция да дадатъ нѣщо на нашата страна. Това е първото условие. Второто условие е този институтъ да не бѣде спѣванъ, но да бѣде поощряванъ, да се яви като органъ на държавната стопанска политика по отношение на известни браншове отъ нашето производство. Не съмъ съгласенъ да му се даде една автономия, да нѣма държавата вмѣшательство. Не, въ Италия това е изключено. Въ Италия експортниятъ институтъ се явява като единъ органъ на държавата, който прокарва държавната финансова и стопанска политика по отношение на известни производствени браншове. Такъвъ ще бѣде експортниятъ институтъ и въ нашата страна.

Ако тѣзи две условия сѣ налице, азъ съмъ единъ отъ тѣзи, които вѣрватъ, че ролята на този институтъ ще бѣде една отъ най-благоприятнитѣ за нашата страна.

Относително организацията. Службитѣ, които се създаватъ, сѣ: общъ съветъ, секции и секционни комитети, директоратъ и канцелария. Азъ не знамъ какъ Министер-

ството на търговията ще ги развие. Азъ само изказвамъ благопожелание да се не бърза, нека бавно да се развиватъ, да не създаваме единъ излишенъ персоналъ, да не създаваме една тежка машинария. Нека този институтъ да бѣде единъ по-жилавъ апаратъ, по-експедитивенъ, да си не поставя голѣми задачи изведнѣжъ, а да се ограничи съ малко и да отива къмъ едни смѣли завоювания. Въ 15-тъ пунктове на чл. 7 сж изброени лицата, които участвуватъ въ общия съветъ. Въ Франция има административенъ съветъ, а пъкъ въ Италия има генераленъ съветъ. Трѣбва да признаемъ, че въ тия съвети участвуватъ много лица. Този въпросъ азъ мисля, че е обсъденъ и не би могло да се прави възбуждение относително голѣмото число, защото вѣрвамъ, че работата на института ще се върши не отъ общия съветъ, а отъ така нареченитѣ секционни комитети, които сж съ по-малкъ съставъ и въ които азъ виждамъ, че ще бѣдатъ събрани хора специалисти по известни браншове. Това, което се върши въ Италия отъ така нареченитѣ съвети на специалиститѣ, технически съвети, у насъ по законопроекта ще се върши въ малкъ масщабъ отъ секционнитѣ комитети. И азъ считамъ, че това е едно много добро разрешение на този въпросъ. Едно само не мога да разбера — азъ не зная, кога комисията е заседавала и не можахъ да присѣдствувамъ на заседанието ѝ — защо като членове на общия съветъ сж предвидени и членове на Парламента? Азъ считамъ, че е неумѣстно членове на Парламента, съ каквото и качество да сж тѣ, да участвуватъ въ известни институти, които, макаръ и автономни, сж органи на изпълнителната властъ. Въ туй азъ намирамъ едно неудобство и ми се струва, че се допуска една конфузия. Като членове на общия съветъ се предвижда да бѣдатъ председателитѣ на парламентарнитѣ комисии по Министерствата на търговията, промишлеността и труда и на Земледѣлието и държавнитѣ имоти. Считамъ, че това не трѣбва да се допуска. Институтътъ ще отправя, по силата на правата, които му сж дадени, своитѣ искания къмъ Камарата и нейнитѣ комисии. Така е и въ чужбина. Експортнитѣ институти тамъ могатъ да се обърнатъ направо било къмъ правителството, било къмъ Камарата, въ лицето на нейнитѣ комисии, и да искатъ да прокаратъ известни мѣроприятия, засѣгащи тѣхната дейностъ. Азъ считамъ, че участието на депутати въ този общъ съветъ е непрактично, нецелесобразно.

Говорихъ за секциитѣ и за секционнитѣ комитети. Това е едно хубаво разрешение на въпроса. По моего разбиране, тамъ аслжъ ще се работи. Нека пожелаемъ, щото лицата които ще влѣзатъ въ тия секции и секционни комитети, да бѣдатъ действително отбрани хора, които ще отидатъ тамъ да работятъ, а не само да присѣдствуватъ, за да се каже, че и тѣ взематъ участие въ тѣзи комитети.

Дано този институтъ бѣде запазенъ отъ каквито да било влияния, било партийни, било на други сръди, защото дѣлото, което има да твори този институтъ, е действително едно дѣло, което не трѣбва да бѣде нахърбявано по възможностъ и съ най-малкитѣ нетактичности.

За търговскитѣ представителства въ чужбина нѣма какво да кажа. Действително, ние имаме търговски консули, но азъ не знамъ, дали тѣ сж достатъчни — считамъ, че сж недостатъчни — за да задоволятъ императивнитѣ нужди, които ще има тоя институтъ. И хубаво е направено, че е предвидено създаването на такива търговски представителства въ чужбина. Сжщо такива представителства бѣха създадени отъ французитѣ презъ 1919 г. въ лицето на така нареченитѣ аташе-комерсиалъ и на търговскитѣ агенти. Службата на тѣзи представителства ще бѣде извънредно полезна. Дали тѣзи хора ще бѣдатъ българи или чужденци, мѣстни подданици, мисля, че това е въпросъ, който ще бѣде обсъденъ отъ съответния министъръ, толкова повече, че тѣ ще бѣдатъ въ контактъ съ нашитѣ български консули и нашитѣ дипломатически представители въ чужбина. Нека да пожелаемъ, щото тѣзи, които ще бѣдатъ назначени, да бѣдатъ хора съ компетентностъ и съ енергия.

Относително експортната марка има да забележа само следното. Азъ бихъ желалъ, щото къмъ експортната марка, която ще играе извънредно ценна роль — така е въ Америка, но особено въ Италия — институтътъ да бѣде извънредно внимателенъ и да не се дава експортната марка на когото и да било. Защото, г. г. народни представители, сжщността на експортната марка не се състои въ рисунката или въ инициалитѣ, които тя ще носи, а въ това, че ще посочва произхода и качеството на нашитѣ износни артикули. Ние даже ще трѣбва да обсъдимъ въпроса, дали тази марка да бѣде факултативна или задължителна. Предвидъ на това, че ограниченъ брой артикули ще бѣдатъ

подъ грижитѣ на института, нека бѣдемъ извънредно внимателни. Тая марка не само трѣбва да показва българския произходъ на даденъ артикулъ, но да бѣде и една морална гаранция, че действително това, което се представя въ чужбина като български артикулъ, като произведение на българската земя, действително носи въ себе си качества, които правятъ честъ на нашата страна. Да не изпаднемъ въ това положение, да видимъ нашата национална марка дискредитирана. Нѣма нищо по-страшно отъ това да бѣде дискредитирана националната марка. Азъ считамъ, че тя е оръжие съ две остриета — може да бѣде извънредно полезна, но може да бѣде и извънредно вредна. Както казахъ преди малко, сжщността на националната марка не се състои само въ емблемата, въ нейната рисунка, а да посочва, че даденъ артикулъ е единъ свършенъ продуктъ на нашето национално производство. Това, което ще изнесе съ национална марка, действително да бѣде гордостъ за нашата страна. Постоянни усилия се правятъ въ Италия относително контрола не само на известното зеле, за което гозорихъ преди малко, но специално за лимонитѣ и портокалитѣ, износътъ на които се насочва къмъ Америка. За тѣхъ контролтътъ е много голѣмъ. Отъ актоветѣ, които сж съставени, се вижда, че въ тоя контролъ се отива до единъ педантизъмъ. Но този контролъ въ чужбина и специално въ Италия се постига не чрезъ регламентация, а драговолично, защото хората виждатъ, че това е отъ полза за самия износъ. Италия праща въ България и въ много страни на Ориента лимони и портокали безъ национална марка, но въ страни, където разчитатъ на голѣмъ пазаръ и искатъ да го запазятъ, пращатъ друга стока, съ национална марка. Азъ изказвамъ едно пожелание: въ туй отношение институтътъ да бѣде извънредно внимателенъ.

Азъ вѣрвамъ, г. г. народни представители, че този експортенъ институтъ, тѣй скромненъ въ организацията си, ще работи съ единъ по-голѣмъ размахъ, щомъ сж му осигурени сръдства съ закона за фонда „Стопанско повдигане на страната“, който току що гласувахме. Този законъ за фонда „Стопанско повдигане на страната“, който гласувахме, ще даде достатъчно сръдства на института, за да може той да се справи съ своята деликатна и трудна задача, че утре не ще може да се извиняватъ тия, които сж начело на института, че не сж имали достатъчно сръдства, за да развиятъ една дейностъ, каквато сж били предначертани.

Завършвайки, като поздравлявамъ още веднѣжъ правителството, въ лицето на г. Мишайковъ, за внесения законопроектъ, азъ изказвамъ пожелание, щото новата институция да не остане само книжна и бюрократична, а да се предаде въ ржцетъ на компетентни и дѣлови хора, за да стане активенъ органъ въ услуга на народното ни стопанство.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ.

Г. Т. Поповъ (нез): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Идеята на г. министра на търговията, промишлеността и труда да координира усилията на частнитѣ експортѣри съ ония на държавата, за да се създадатъ благоприятни условия и за да се насърди нашиятъ експортъ въ чужбина, е идея похвална, идея, която се посрѣща съ голѣмо задоволство отъ стопанскитѣ съсловия у насъ, и идея, която и ние по принципъ тукъ поддържаме. Трѣбва обаче, да забележа, още отъ началото, че, за голѣмо съжаление, у насъ липсва една единна последователна експортна политика, която да се прилага систематично и да дава резултати. По-не досега държавата не единъ пътъ, чрезъ своитѣ институции, е влизала въ противоречие съ самитѣ експортѣри по много жизнени въпроси за нашия експортъ. Това се дължи до известна степенъ на липсата на единъ специаленъ законъ, който да регулира, отъ една страна, правата и задълженията на експортѣритѣ и, съ друга страна, задълженията на самата държава. Азъ смѣтамъ, че съ законопроекта, който сега ни се предлага, въ това отношение ще се допринесе доста много.

Досега държавата е полагала грижи за насърчение главно на нашето национално производство, като се е интересувала много малко, за да не кажа абсолютно никакъ, за намиране сигурни пазари за националното ни производство, където то да намѣри и по-добра цена. И затуй често пъти ние сме свидетели на следния фактъ: имаме голѣмо производство, но то стои въ хамбаритѣ на производителитѣ земледѣлци, стои въ бѣчвитѣ, стои въобще въ складовѣтѣ и не може да намѣри сигуренъ пазаръ, където да се осребри, за да се подпомогне непосредствено нашиятъ производителъ.

При голѣмитѣ протекционни мита, които се създадоха почти въ всички държава, при увеличеното производство почти въ цѣлия свѣтъ, отъ една страна, и отъ друга страна, при голѣмата конкуренция на международния пазаръ, усиления на нашитѣ частни експортѣри, усиления на отдѣлнитѣ наши институти, полудържавни и полуофициозни, сѣ вече недостатъчни, за да можемъ да се задържимъ на тоя пазаръ. Ето защо, намѣсата на държавата съ единъ специаленъ законъ, какъвто е тоя за експортния институтъ, се явява повече отъ наложителна, повече отъ необходима.

Подкрепата, обаче, която държавата трѣбва да окаже въ случая, азъ я разбирамъ така. Първото нѣщо, което е необходимо, за да имаме правиленъ експортъ, за да имаме въобще експортъ, това е създаването на евтинъ и голѣмъ кредитъ на нашата износна търговия. Засега, особено следъ като Българската народна банка стана чисто емисионенъ институтъ, следъ като тя престана да кредитира направо, непосредствено българскитѣ търговци експортѣри, кредити за нашата експортна търговия се намиратъ много трудно, много мѣчно, ако се намѣрятъ, тѣ сѣ съ извънредно висока лихва, въ ограничено количество, съ малки срокове, и често пѣти експортѣритѣ, поради риска, който представляватъ тия кредити за тѣхъ, не ги взематъ и преставатъ да работятъ. И затова ние сме свидетели какъ отъ година на година нашиятъ експортъ отъ ржцетѣ на българскитѣ търговци да минава все повече и повече въ ржцетѣ на чужденцитѣ, защото тѣ иматъ неограничени кредити съ много износна лихва. А чужденцитѣ представляватъ една голѣма опасностъ за нашия производител предъ всичко. Благодарение на това, че чужденцитѣ нѣматъ ссриозни конкуренти на вътрешния ни пазаръ, благодарение на това, че не може винаги да се намѣрятъ български търговци съ достатъчно капиталъ, които да имъ конкуриратъ, когато закупватъ известни стоки, предназначени за износъ, тѣ сѣ пълни господари на нашия вътрешенъ пазаръ и подбиватъ ценитѣ, а отъ това страда най-много производителното ни население. Не единъ пѣтъ ние сме били свидетели, какъ стока, която на международния пазаръ се цени извънредно много, на нашия пазаръ се купува просто на безценица. Една отъ причинитѣ за това е тази, че последователно българскитѣ търговци се измѣства отъ вътрешния пазаръ отъ чужденца, който взема търговията въ своитѣ ржце и, поради липса на конкуренция, подбива ценитѣ и купува произведенията почти на безценица.

Така че, първото условие, за да имаме експортъ, това е създаването на достѣпенъ, евтинъ и голѣмъ кредитъ на експортѣра.

Второто не по-малко важно условие, това сѣ търговскитѣ договори. Вие знаете, че тѣ сѣ едно мощно сръдство въ ржцетѣ на всѣка държава, за да бждатъ нейнитѣ произведения конкурентноспособни на външнитѣ пазари. За съжаление, като изключимъ Турция, съ която ние сме влѣзли въ преговори за търговски договоръ, абсолютно съ никоя друга държава, близка или далечна, нѣмаме сключенъ редовенъ търговски договоръ. Съ Гърция, която до 1928 г. заемаше трето мѣсто отъ държавитѣ, въ които ние внасяхме нашитѣ национални произведения, отъ м. октомврий насамъ сме формално въ митническа война и то война, ще кажа азъ, предизвикана по наша вина, по наши причини.

Министъръ Д. Мишайковъ: Единъ българинъ не бива така да говори.

Г. Т. Поповъ (нез): Азъ така мисля, г. министре, и ще Ви кажа защо.

Министъръ Д. Мишайковъ: Даже да мислите тѣй, не бива така да говорите.

Х. Силяновъ (д. сг): Увеличението на коефициента бѣше само формаленъ поводъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Може би тѣ да сѣ търсѣли причини и туй да е било поводъ, обаче ние трѣбва да декларираме истината тукъ, въ Парламента. Въ месецъ юний миналата година ние увеличихме коефициента, по който се събира митото почти за всички артикули, безъ да държимъ смѣтка, че това увеличение ще предизвика контрамѣрки отъ нѣкоя отъ съседнитѣ намъ държави.

И. Петровъ (д. сг): Това бѣше поводъ.

П. Петковъ (нез) Политическа цель преследвахъ гърцагѣ.

Г. Т. Поповъ (нез): Да, но това бѣше грѣшка отъ наша страна.

П. Петковъ (нез): Това бѣше само единъ малъкъ поводъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Докато правѣхме износъ за Гърция въ 1928 г. за около 780 милиона лева, въ 1926 г. за около 970 милиона лева, въ 1929 г. е вече за около 475 милиона лева, презъ миналата 1930 г., особено презъ месецитѣ августъ, септемврий, октомврий и ноемврий, не сме изнесли почти нищо, тогава когато Гърция е за насъ най-естественитѣ пазаръ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Кажете до 15 октомврий 1930 г., докогато още бѣше въ сила спогодбата, колко сме изнесли въ сравнение съ по-миналата година.

Г. Т. Поповъ (нез): Не зная точната цифра. Колко е, кажете Вие, г. министре. Ще ме улесните много въ моята задача.

Министъръ Д. Мишайковъ: Почти наполовина.

Г. Т. Поповъ (нез): Г. г. народни представители! Азъ знамъ едно: че ние сме въ една формална митническа война съ Гърция. Трѣбваше да имаме предъ видъ, че въ Гърция изнасяме почти 10—12 пѣти повече, отколкото внасяме отъ нея, и че артикулитѣ, които внасяме отъ Гърция, сѣ артикули, които ние не произвеждаме: маслини, дървено масло, лимони, портокали и сухо грозде. За тия артикули, които не се произвеждатъ въ нашата страна, се увеличи коефициентътъ отъ 20 на 27, засегнаха се интереситѣ на Гърция и това й даде поводъ — макаръ въ сщностъ да преследва политическа цель — да денонсира сключената между нея и насъ конвенция, която ни позволява да се ползуваме отъ клаузата на най-благоприятствуваната нация и нашитѣ стоки да бждатъ конкурентноспособни на грѣцкия пазаръ. Тая грѣшка, която ние извършихме съ увеличение на коефициента на митата, даде своитѣ фатални послѣствия. Ние не трѣбва сега да се учудваме, че загубихме единъ отъ нашъ добритѣ източни пазари за насъ, който възприемаше нашитѣ стоки много по-лесно.

Х. Силяновъ (д. сг): И е единъ отъ най-близкитѣ за насъ пазари.

Г. Т. Поповъ (нез): Какво направихме ние, за да установимъ търговски връзки между насъ и Испания, една държава, въ която ние бихме могли да внасяме храни, яйца, кожи, добитѣкъ; една държава, която нѣколко пѣти е правила постѣпки, доколкото знаемъ, чрезъ респективнитѣ търговско-индустриални камари, да се премахнатъ прѣчкитѣ отъ валутна депресия, за да може по тоя начинъ да се завържатъ търговски връзки между насъ и нея? Нищо. Нѣщо повече, въ 1928 г., когато министърътъ на външнитѣ работи, г. Буровъ и г. министъръ Молловъ бѣха въ Испания, тѣ бѣха подканени да се занимаятъ съ тоя въпросъ, за да могатъ да се премахнатъ тия прѣчки и да се завържатъ търговски връзки между насъ и Испания. Конкретно, обаче, нищо не се постигна. Доколкото знаемъ, бѣше назначена една комисиия да проучи по-подробно въпроса, за да се направятъ следъ туй по-нататѣкъ постѣпки. Добре, но докато ние се намѣдруваме, нашитѣ съседи — отъ една страна Ромѣния, отъ друга страна Югославия — премахнаха прѣчкитѣ отъ валутна депресия, които съществуваха и за тѣхъ, сключиха съ Испания търговски конвенции и днесъ тия страни изнасятъ една голѣма частъ отъ своитѣ произведения на испанския пазаръ.

Х. Силяновъ (д. сг): Само че тия държави поддържатъ редовна параходна линия, а ние нѣмаме перспектива да имаме такава и следъ две години, пѣкъ безъ нея не може.

Г. Т. Поповъ (нез): Сжщото е и съ пазаритѣ въ Германия, Австрия, Белгия, скандинавскитѣ страни, Холандия, Англия. Съ никоя отъ тия страни ние нѣмаме сключени редовни търговски договори, а безъ такива не може.

Министъръ Д. Мишайковъ: (Казва нѣщо тихо на ора-тора)

Г. Т. Поповъ (нез): Знамъ, че има прѣчки, и то прѣчки сжществени, отъ деликатно естество, които би трѣбвало да се иматъ предъ видъ, когато ще се оперира съ тая материя, но това не значи, че ще трѣбва да проспиваме мо-

ментитѣ и да изгубимъ пазаритѣ, които бѣха сигурни за нашитѣ земледѣлски произведения, за произведенията на нашия националенъ трудъ. Азъ смѣтамъ, че търговскитѣ договори сѣ едно отъ най-сѣществениѣ, едно отъ първитѣ условия, една отъ главнитѣ предпоставки за редовна експортна търговия. Дотогава, докогато не сключимъ търговски договори съ всички държави, за да можемъ да се явяваме на тѣхнитѣ пазари съ конкурентни цени, ще тѣпчемъ на едно мѣсто, ще приказваме за експортенъ институтъ, ще създадемъ такъвъ, но истинска експортна политика нѣма да имаме. Затова азъ смѣтамъ, че втората грижа, която трѣбва да си постави държавата, е да се сключатъ часъ по-скоро търговски договори.

Г. г. народни представители! Не по-малко важенъ въпросъ е и въпросътъ за рекламнитѣ магазини, които се предвиждатъ въ законопроекта. По решение на една конференция на търговско-индустриалнитѣ камари, отъ 2—3 години тѣ предвиждатъ въ бюджетитѣ си специални суми за такива рекламни магазини, обаче, поради това, че срдѣствата на тѣзи камари сѣ недостатъчни, сѣ малко, тѣ не могатъ и досега да пристѣпятъ къмъ осществяването имъ. Въ случая, мене ми се струва, че законопроектътъ, който сега обждаме, се явява да подпомогне търговско-индустриалнитѣ камари и да попълни тая празнота, която вреди на нашата експортна търговия.

Не по-малко е важенъ и въпросътъ за създаване специални тарифи по желѣзницитѣ и параходитѣ, които да улеснятъ нашия износъ. Началото, което се създаде тая година, съ установяването на по-евтини желѣзнопѣтни тарифи, специално за експорта, е начало похвално; трѣбва да се продължи въ това направление, за да може действително да се послужи на експортната ни търговия.

Задачитѣ, които има да разрешава българскитѣ експортторъ занаяпрѣдъ, сѣ голѣми. Когато той има да се бори съ силната международна конкуренция, съ голѣмитѣ улеснения, които правятъ другитѣ държави на износа съ тѣхнитѣ експортни институти — това, за което Ви приказва и уважаемиятъ г. Иванъ Петровъ — неговитѣ усилия сѣ недостатъчни и затова експортниятъ институтъ, така както е предвиденъ въ законопроекта, действително би допринеслъ доста много за поощрение нашия износъ. Струва ми се, обаче, че въ експортния институтъ, както той се създаде съ законопроекта, хората на опита, които дълго време сѣ бсравили въ тая областъ, хората, които иматъ вече събрана отъ практиката си доста голѣма опитностъ, сѣ игнорирани. Създава се единъ почти чисто чиновнически институтъ, който ще работи за засилване нашата експортна търговия, не изхождайки отъ опита, а по чиновнически, когато между канцеларията и търговията има една голѣма разлика. Организирането на експорта съ заповѣди е невъзможно и недопустимо.

Азъ смѣтамъ, че общиятъ съветъ на института въ този му съставъ отъ 48 души е една тежка, една неподвижна машина и мѣчно се може да се справи съ всичкитѣ ония голѣми и малки въпроси, които всѣки день може да се слагатъ за разрешение. Азъ бихъ препорѣчалъ този общъ съветъ отъ 48 души — това е единъ малъкъ стопански парламентъ — да бѣде замѣстенъ отъ конференциитѣ, които периодически свикватъ търговско-индустриалнитѣ камари, за да се занимаватъ както специално съ експорта, така и съ всички други стопански въпроси, като тия конференции бждатъ председателствувани отъ г. министра на търговията, промишлеността и труда и се попълнятъ съ хора отъ нашитѣ борси, отъ земледѣлското производство и т. н. Азъ смѣтамъ, че по този начинъ вие ще може да използвате опитността и срдѣчността на ония хора, които непосредствено сѣ въ самата търговия и, отъ друга страна, нѣма да бѣде обремененъ държавниятъ бюджетъ съ голѣми разходи. Този съветъ трѣбва да бѣде нагоденъ така, че да може да се издържа съ минимални срдѣства.

Създаването на секционни комитети азъ смѣтамъ, че е единъ излишенъ луксъ. Числото на секционнитѣ комитети — тѣ ще бждатъ сигурно не повече отъ 4 или 5 — ще бѣде съответно на главнитѣ артикули на нашия износъ. Трѣбва да ви заявя, г. г. народни представители, че ние сега почти имаме секционни комитети въ лицето на нашитѣ търговско-индустриални камари, при 3 отъ които има специални бюро за износъ. Тия бюро, както знаете, издаватъ свой бюлетинъ на френски и нѣмски езикъ. Този бюлетинъ поддържа контактъ съ чуждия свѣгъ, осведомява го за положението на нашитѣ пазари, какви стоки имаме за износъ, а сѣщо така дава сведения за нуждитѣ на чуждитѣ пазари. Ако разширите тия бюро и създадете такива и къмъ останалитѣ камари, вие ще имате ония секционни комитети, за които се говори въ законопроекта, като нѣма да се харчатъ никакви срдѣства. Защото, забележете, че въ единъ моментъ, когато отъ всички страни се вика за икономии, когато отъ всички съсловия се под-

държа, че трѣбва да стане унификация на отдѣлнитѣ служби, че трѣбва да ставатъ реални съкращения, не само на думи, а и на дѣло, въ единъ моментъ, когато самата държава не може да свърже двата края на своя бюджетъ, за да изплати заплатитѣ на чиновницитѣ и пенсийтъ на пенсионеритѣ, да създаваме такъвъ голѣмъ бюрократически апаратъ съ маса чиновници, както е предвидено въ законопроекта, отъ 50 души . . .

Министъръ Д. Мишайковъ: Не е вѣрно. Кѣде сѣ тия чиновници?

Г. Т. Поповъ (нез): Ще ги посоча следъ малко.

Министъръ Д. Мишайковъ: Членовѣтъ на общия съветъ сѣ чиновници по разни други ведомства.

Г. Т. Поповъ (нез): Ще получаватъ на заседание.

Министъръ Д. Мишайковъ: Ще получаватъ нѣщо на заседание. Споредъ законопроекта се предвиждатъ само трима чиновници, а канцеларията ще бѣде при информационната служба.

Г. Т. Поповъ (нез): Азъ се чудя, г. министре, какво би се изгубило, ако се използватъ бюрата за износъ, създадени при търговско-индустриалнитѣ камари, които иматъ връзки и опитностъ, които сѣ си създали известно име, които иматъ и известенъ кредитъ въ чужбина.

Министъръ Д. Мишайковъ: Вие пропуснахте да отбележите, че тѣ ще препорѣчватъ членовѣтъ на секционнитѣ комитети. Отъ моя опитъ, който имамъ като министъръ, и отъ изучаванията, които съмъ правилъ върху дейността на търговско-индустриалнитѣ камари, съмъ разбралъ, че има нужда да бѣде координирана тѣхната дейностъ по отношение на експорта, защото правѣха спорове по конференциитѣ, кѣде да ги държатъ, дали въ Горна-Орѣховица или въ София.

Г. Т. Поповъ (нез): Г. министре! Азъ вземамъ актъ отъ решенията на търговско-индустриалнитѣ камари, обаче тѣ за менъ не сѣ задължителни. Азъ имамъ своя съвѣтъ и свои разбирания. Търговско-индустриалнитѣ камари, следъ като бѣха се изказали противъ законопроекта, който Вие внесохте тукъ, следъ известни колебания, въ края на краищата се съгласиха съ него, обаче азъ лично не мога да се съглася съ мнението на търговско-индустриалнитѣ камари, ако ни препорѣчватъ да разпиляваме срдѣства и да създаваме излишни институти. Азъ смѣтамъ, че трѣбва да вървимъ по единъ строго опредѣленъ пътъ, крачка по крачка къмъ целта, а не изединъ пътъ да харчимъ срдѣства, безъ да ги имаме. Каза се отъ трибуната, че въ Франция около 20—30 години тия институти сѣ били при търговско-индустриалнитѣ камари.

Министъръ Д. Мишайковъ: Защо сѣ ги обособили после?

Г. Т. Поповъ (нез): Така и ние ще направимъ. Нека въ началото, когато всички съзнаваме, че има нужда отъ икономии и когато нѣмаме осигурени срдѣствата за тази работа — защото едва ли сега можемъ да почнемъ да се ползуваме отъ срдѣствата на фонда за стопанско повдигане на страната, тѣй като надали по-рано отъ година той ще нарастне на 60 милиона лева . . .

Министъръ Д. Мишайковъ: Той сега е повече отъ 60 милиона лева.

Г. Т. Поповъ (нез): Но той има и други цели: преди всичко да насърдчава минното дѣло у насъ и да издържа института „Царъ Борисъ III“. Нека срдѣствата, които се отдѣлятъ отъ него, да не ги даваме за заплати, а за създаване по-добри условия за нашия експортъ, а главно, за създаване на рекламни магазини.

Та, г. г. народни представители, азъ намирамъ, че този институтъ не бива да остане така, както е предвиденъ въ законопроекта. По принципъ азъ съмъ за него, защото той ще допринесе нѣщо, но така, както е създаденъ съ своята мудностъ, той ще замедлява, той ще отегчава и често пѣти ще прѣчи на нашата експортна търговия.

Азъ бихъ препорѣчалъ, както ви казахъ, тия секционни комитети, които се създаватъ, да бждатъ замѣстени съ бюрата за износъ при търговско-индустриалнитѣ камари. За да може г. министрътъ да упражнява по-голѣмъ, по-ефикасенъ контролъ върху действията на този институтъ и да се координирагъ действията на този ин-

ститутът съ действията на самата държава, азъ смѣтамъ, че е необходимо неговиятъ директоръ да бѣде назнача- ванъ отъ г. министра, както е предвидено въ законо- проекта, а самиятъ експортенъ институтъ да бѣде, като специаленъ отдѣлъ, при Софийската търговска камара, подпомогнатъ отъ сръдствата на тази камара, безъ да се харчатъ други сръдства. По този начинъ се постига и оная целъ, която се преследва съ законопроекта — инсти- тутътъ да бѣде автономенъ.

Азъ не чухъ съображения, които да ме убѣдятъ, че общиятъ съветъ е необходимъ. Напротивъ, азъ съмъ съ убеждението, че е по-добро онова, което азъ предлагамъ: да бѣде замѣстенъ отъ конференцитъ на търговско-индустриалнитѣ камари, като бѣдатъ повикани въ тия конференции и хора отъ земеделското производство — въ комисията може да се обмисли това — и хора отъ респективнитѣ министерства, които непосредствено сѣ заинтересувани отъ експорта. Така ще имаме достатъчна гаранция, че ще може да се справи институтътъ съ почти всички стопански въпроси, които ще се слагатъ за разре- шение отъ него.

Г. г. народни представители! Въ връзка съ тия бележки по принципитѣ на законопроекта, азъ не мога да не спра вашето внимание също така и върху едно отъ много важ- нитѣ мѣроприятия, което се прокарва въ законопроекта. Това е установяването на националната експортна марка. Досега много се е злоупотрѣблявало съ нашето национално производство, досега извънредно много се е злоупотрѣбля- вало съ артикулитѣ, предназначени за износъ отъ Бъл- гария. Почти всѣки единъ отъ васъ знае случаи, когато чуждестранни търговци, следъ като сѣ закупили наши мѣстни произведения, съ свои марки и етикети сѣ ги из- насали и сѣ ги продавали като чисто тѣхни произведения, като по тая начинъ сѣ рекламирали на чуждитѣ пазари своитѣ произведения, когато въ сѣщностъ това сѣ били български произведения.

Отъ друга страна, всѣки отъ васъ знае, и азъ ще го под- чертая тукъ, че е имало недобросъвѣстни експортори тър- говци, които изпращатъ стока съвсѣмъ различна отъ мост- рата и много пѣти чужденцитѣ търговци сѣ оставали разо- чаровани отъ българскитѣ произведения. Това, естествено, подбива, компроментира нашитѣ произведения въ чуж- бина и като така, налага се една по-ефикасна контрола, една марка, особено за ония типични произведения, които ние изнасяме. Когато създаваме, обаче, тая марка, трѣбва да имаме предъ видъ, че тя до известна степенъ, особено въ началото, ще попрѣчи може би на нашия износъ, за- щото една такава марка налага подборъ на артикулитѣ, които се изнасятъ, еднаквостъ, типизиране на тия арти- кули, а ние сме свикнали да ги изнасяме, напр., доматиѣ, безъ да ги подбираме, безъ да ги пречистимъ. Това не може да става. Ето защо, ще трѣбва институтътъ, който ще дава тая марка, да бѣде особено внимателенъ. Той ще трѣбва да допуска износъ и на артикули отъ по-долно качество, защото, недейте забравя, че има специални па- зари и за нашитѣ долнокачествени тютюни. Ако искате съ тая марка да покровителствувате само доброкачествен- нитѣ тютюни, тогава вие ще лишите отъ възможностъ една грамадна частъ отъ българскитѣ тютюнопроизводители да продадатъ своитѣ тютюни. Затуй азъ казвамъ, че ние ще трѣбва да бѣдемъ много внимателни, когато ще опредѣ- ляме кои артикули трѣбва да носятъ тази национална експортна марка.

Също така, съгласенъ съмъ, че ще трѣбва да се вни- мава особено много, кому да се дава тая национална марка. Азъ намирамъ, че таксата, която е предвидена въ законопроекта, отъ 200 до 5000 л., съобразно фирмата, която ще изнася, е голѣма. Когато съ тая марка ние се стремимъ да подобримъ качествено нашитѣ произведения и да ги популяризираме, за да завладѣятъ чуждитѣ па- зари, ние ще трѣбва да улеснимъ нашитѣ фирми, като установимъ една ниска такса. Таксата 5000 л. я намирамъ за висока. Често пѣти ще има търговци, които поради това нѣма да искатъ да получатъ такава марка. Затова азъ предлагамъ, таксата вмѣсто до 5000 л. да бѣде до 2000 л. Смѣтамъ, че целта на законодателя не е да се печелятъ отъ тая марка много пари, а целта му е да може да се популяризира националното производство като наше производство, а не като чуждо производство, да може нашето производство, отишло на чуждия пазаръ, да се затвърди тамъ, да спечели почва, довѣрие и име и да не загубваме тоя пазаръ следъ нѣкоя и друга година, а да го задържимъ завинаги.

Тая експортна марка както добри ще има и отрица- телни страни. Онова право, което се дава на контрольо- ритѣ на всѣко мѣсто, кждето намѣрятъ произведениата, предназначени за износъ, да провѣрватъ какви сѣ тѣ по качество и дали действително отговарятъ на регистри-

раната национална марка, е едно право, съ което може да се злоупотрѣблява, което често пѣти може да причинява вреди и загуби извънредно голѣми на експортторитѣ. Отъ текста на законопроекта азъ не разбирамъ може ли контрольоритѣ, когато стоката е на пѣти, по гаритѣ да спира и разпечатва вагонитѣ, за да провѣрва дали дей- ствително отговаря на марката, която е регистриралъ търговецътъ. Това право, както виждате, вмѣсто полза, може да донесе голѣми вреди, да причини голѣми щети и да подобие нашия износъ. Ето защо, азъ смѣтамъ, че контролата трѣбва да се извършва само на мѣстото, отъ кждето произхожда стоката, а не да се извършва навѣс- кжде, както е казано въ законопроекта. Нека тамъ ор- ганитѣ, които ще бѣдатъ натоварени съ контролата, да извършатъ своята работа, а не да става нужда да спи- ратъ стоката по пѣти, да разпечатватъ вагонитѣ по га- ритѣ, да извършватъ контролата и да съставятъ актове, което нѣщо влѣче следъ себе си денгубие на вагонитѣ и закъснение на стоката. Вие знаете, че често пѣти има кон- трактувани стоки, които трѣбва да се предадатъ въ из- вѣстни срокове, и когато хората не могатъ да ги преда- датъ на тия срокове, ще търпятъ загуби.

Азъ бихъ молилъ както г. министра, така и Парламента, да се съгласятъ, щото контролата да се извършва въ мѣстото, отъ кждето произхожда стоката, а когато е на пѣти, да не може да се контролира, за да не се вършатъ произволи.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че по единъ такъвъ законопроектъ, съ който се засѣгатъ действи- телно интереситѣ на всички почти български граждани, съ който се премахватъ прѣчкитѣ отъ валутни депресии, които отъ година на година настѣпватъ у насъ, Народ- ното събрание ще трѣбва да бѣде обединено, ще трѣбва да бѣде единодушно. Ако по политическитѣ въпроси нѣ- маме единодушие, смѣтамъ, че по такъвъ единъ законо- проектъ ще трѣбва, безъ разлика на партийни убеждения, да си подадемъ ръка, за да създадемъ единъ законъ, който, приложенъ, да даде реални резултати и да ползува и българската експортна търговия, и българския произ- водителъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народ- ниятъ представителъ г. Славчо Дръновски.

С. Дръновски (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни пред- ставители! Вземамъ думата да кажа нѣкои мисли по зако- нопоекта за експортния институтъ. Това трѣбваше да стане на първо четене, за да може онова, което господата народни представители биха намѣрили като дефектъ по принципъ въ законопроекта, да се избѣгне и въ комисията да бѣдатъ внесени нужнитѣ корекции. Въ всѣки случай, понеже тогава това не стана, дълженъ съмъ днесъ да кажа своята дума по третирания законопроектъ.

Исходниятъ пунктъ за всѣко едно производство, което ще трѣбва да се изнася, да се продава, естествено, е па- заритѣ. Стимулитѣ за производство, това сѣ пазаритѣ — говоря за онова производство, което дадено стопанство е отдѣлило за износъ. Следователно, когато е ставало дума тукъ за стопанска политика, респективно за земеделска политика, винаги се е изтъквало, че покрай първата грижа, наредъ съ другитѣ грижи около дадено производство — за неговото рационализиране, за неговото модернизи- рание — трѣбва да бѣде и грижата за намиране на пазари.

Ако до днесъ или доскоро ние сме намирали за нашитѣ артикули сравнително добри пазари, особено тукъ на Из- токъ, на Ориента, ако довчера пазаритѣ на Ориента не сѣ били така капризни по отношение на вида, качеството и т. н., не такива сѣ били пазаритѣ на Западъ. Днесъ, обаче, ще трѣбва да кажемъ, че и пазаритѣ на Изтокъ, благода- рение на голѣмата конкуренция, вече ставатъ доста ка- призни по отношение качеството на стокитѣ. Следователно, днесъ повече отъ другъ пѣти се налага грижата или, по- право, намѣсата на държавата по отношение на износа на артикулитѣ на нашето народно стопанство. Въ своята речъ азъ ще се огранича главно върху ония артикули, които сѣ предметъ на земеделското производство, защото асѣжъ върху тѣхъ държавата, респективно новиятъ институтъ, който се проектира да се създаде, трѣбва да сѣсръдоточи своята грижа.

Г. г. народни представители! Благодарение на това, че нашето земеделско производство, поради голѣмата криза, която преживява днесъ, па и следъ войнитѣ, се намира, бихъ казалъ, на завои, ще трѣбва нова реорганизация въ нашето земеделско стопанство, ще трѣбва вече зърненото производство да отстапи мѣсто на продуктивното ското- вѣдство, за да изнасяме животински продукти, ще трѣбва, за смѣтка или наредъ съ зърненото производство да се

обърне по-голямо внимание и на скотовъдството и на търговско-индустриалните растения — маслени, тютюна и т. н. — и най-после ще трябва да се обърне внимание и на по-дребните отрасли, каквито са нашето лозарство, винарство, розовата култура и т. н. Затова, грижата на държавата за пазаритъ днес трябва да бъде удвояна и утроена. Ние ще трябва да направим всичко, щото нашето производство да се приспособи към пазаритъ, където ще се изнася. Както ви казахъ, пазаритъ въ туй отношение са станали много претенциозни, много капризни.

Следователно, от тѣзи нѣколко думи, които казахъ, се изтъква и нуждата от единъ институтъ, който да се грижи за експорта на продуктите на нашето национално стопанство, респективно на нашето земеделско стопанство. Целта на този институтъ, безъ да изброявамъ това, което е казано въ самия законопроектъ, се свежда само въ три пункта. Тя е: на първо мѣсто, да се грижи за типизирането на нашето производство, респективно на нашето земеделско производство; на второ мѣсто, да го приспособи къмъ изискванията на различните пазари; и, на трето мѣсто, да упражнява известенъ контролъ върху износа.

Типизиранитъ земеделски продукти днес играятъ решающа роль въ продажбата. Доколко това типизиране играе важна роль въ международната търговия, се вижда отъ следните думи на президента на баварската селска камара Бригеръ, отправени къмъ германското правителство: (Чете) „Днес въ Алгой, където е съсредоточено баварското млѣчно производство, се продава холандско месо, а мѣстното остава непродадено. Въ скотобойната на Нюренбергъ се продаватъ датски волове, когато мѣстнитъ не намиратъ пазаръ. Пшеницата, която отъ нѣколко години се пропагандира усилено, днес остава непродадена, когато голѣмитъ воденици на Рейнъ съ камиони и шлепове прѣскаатъ по цѣла Германия брашно, произведено отъ чужди пшеници“. Виждате какво голѣмо значение има типизирането на даденъ продуктъ. Следователно, една отъ голѣмитъ задачи на този институтъ ще бъде именно да се грижи, щото ние да изнасяме типизирани продукти.

На второ мѣсто казахъ, че задачата на този институтъ е да прави проучвания на условията и изискванията на пазаритъ? Какво значение иматъ проучванията на пазаритъ? Ще приведа единъ примѣръ. Напоследъкъ у насъ, г. г. народни представители се заговори усилено за износъ на домати въ Германия. За да разрешимъ този въпросъ правилно, ние ще трябва предварително да анализираме германския пазаръ на домати. А тая анализа ще засегне следното: (Чете) „1) годишната консомация на доматитъ; 2) производство и вносъ по месеци; 3) консомация презъ различните времена на годината по обществени слоеве; 4) консомативна способностъ на голѣмитъ пазари: Берлинъ, Мюнхенъ и пр. по месеци и щафели; 5) ценитъ на доматитъ по месеци и главните пазари; 6) качество и опаковка и т. н.“. Сжщото нѣщо е и за Холандия. (Чете) „Доколко това типизиране влияе върху цената, ни показва първиятъ нашъ вагонъ домати, изпратенъ за Берлинъ. По мнението на експертъ, нашитъ домати не отстъпваха по цѣтъ, форма, твърдостъ и вкусъ на холандскитъ, обаче бѣха зле сортирани. Резултатътъ бѣше, че се продадоха отъ 18 до 30 пфенига килограмътъ, когато сжщиятъ день холандскитъ имаха цена отъ 40 до 50 пфенига. При това опаковката имъ бѣше добра. Това бѣха малки сандѣчета, холандски образецъ, съ тежестъ 5 кг. бруто за нето. Все пакъ тя имаше известни неудобства“. Разправя се тукъ, че сандѣчетата били вързани по четири съ тель, че при вдигането тельтъ се късалъ, а при продажбата на по-малко отъ четири сандѣчета тельтъ трѣбвало предварително да се къса и били необходими клещи, и т. н.

Тоя институтъ, на трето мѣсто, трябва да държи въ течение търговския свѣтъ върху ценитъ на отдѣлнитъ продукти. (Чете) „Единъ експортенъ институтъ трѣбва всѣкидневно да разполага съ ценитъ на земеделскитъ продукти по качества на различните свѣтовни пазари, размѣра на сключенитъ сдѣлки, както и изнесенитъ количества отъ експортните страни. Тия сведения не са само за института. Германскитъ институтъ за изследване ценитъ при земеделския съветъ въ Берлинъ издава ежеседмично бюлетени поотдѣлно за зърненитъ храни, животинскитъ продукти и овощи и зеленчукъ, въ които разгледва размѣра на продажбитъ на различните мѣстни и външни пазари, ценитъ, състоянието и изгледитъ на реколтата въ разнитъ страни, като сжщевременно се прави анализа на ценитъ и се обяснява колебанито имъ. Вънъ отъ това, чрезъ радиото и пресата, се съобщаватъ всѣкидневно ценитъ на търговския свѣтъ въ цѣлата германска република“.

Що се касае, г. г. народни представители, до контролата на износа, ние имаме опитностъ въ това отношение, напр.,

съ износа на нашето грозде, пѣкъ и съ износа на нѣкои наши овощи. Както знаете, у насъ нѣма ограничения за износъ: всѣки може да изнася каквото си пожелае. Напоследъкъ нашето сирене и кашкавалъ бѣха си пробивили пѣтъ въ Франция, обаче, споредъ съобщенията на нашия търговски консулъ, недобросѣвѣстни търговци са внесли недоброкачествени сирена и кашкавалъ и резултатътъ е, че сме били компрометирани и измѣстени отъ сѣрби и ромѣни. Не отдавна нашиятъ търговски консулъ въ Виена бѣше съобщилъ въ единъ свой рапортъ до Министерството на земледѣлието, че сме се компрометирали и на виенския пазаръ съ нашитъ грозда, благодарение на това, че миналата година нѣкои търговци са внесли недостатъчно узрѣли грозда, които са намѣрили лошъ приемъ на виенския пазаръ. Отъ тия нѣколко примѣра виждате, отъ какво голѣмо значение е контролата на износа. Следователно, една отъ голѣмитъ задачи на този новъ институтъ, който искаме да създадемъ, ще бъде тая — всѣка една пратка, каквото и продуктъ да е, да мине подъ контрола и евентуално да носи национална марка, за да бѣдемъ гарантирани, че онова, което отива на външния пазаръ, нѣма да създаде прѣчка за новъ износъ, но, така да се каже, ще отвори нови пѣтища и ще разширява пазара на дадения продуктъ.

Такива институти има въ Италия, Ромѣния, Полша, Югославия и Съединенитъ щати. Тамъ тѣ са държавни учреждения. Такива институти има сжщо и въ Холандия, Дания и Канада, при кооперативните учреждения. Подобенъ институтъ, който обаче нѣма организацията на институтитъ въ Полша, Ромѣния или Югославия и който по-скоро бихме могли да наречемъ информационно бюро, но въ по-голѣми размѣри, е институтътъ при Търговската камара въ Виена, въ Австрия. Тоя институтъ въ Австрия се дѣли на три секции: първа секция — за стопанска и търговска информация, втора секция — за панаири и изложби, трета секция — за търговско и стопанско законодателство въ чужбина. Съ нѣколко думи ще кажа, каква е задачата на тия секции поотдѣлно, така както намирамъ изложено това въ в. „Търговско-промишленъ гласъ“ отъ 14 януарий г. г., въ една статия отъ нашия търговски аташе въ Виена, г. д-ръ Джебаровъ. (Чете)

„Стопанската информационна секция има за задача да събере, да прѣвѣри, да преработи стопанскитъ и търговски сведения отъ чужбина и да ги предаде на интересуванитъ се. Информационната секция си доставя частъ отъ сведенията за положението въ странство отъ съобщенията въ чуждестраннитъ вестници и специални списания, отъ даннитъ на статистикитъ въ странство и отъ рапортитъ на разнитъ банки. Главнитъ източници, обаче, са служебнитъ рапорти на австрийскитъ представители (легации и консулства) и на специалнитъ кореспонденти на експортния отдѣлъ въ чужбина. Експортниятъ отдѣлъ има кореспонденти почти въ всѣки по-важнъ мѣста въ чужбина, чийто брой постоянно се увеличава“. По-нататкъ се излага, че събраниятъ материалъ се обработва и му се дава гласностъ.

„Второ. Секцията за панаири и изложби е преди всичко прѣвъ свѣтникъ на Министерството на търговията и съобщенията относно политиката му за панаиритъ. Тая секция прави постѣпки отъ всѣкакъвъ родъ предъ съответнитъ учреждения за организиране на мѣстнитъ панаири и сжщевременно посрѣднични за изглаждане на всѣкакви недоразумѣния между изложителитъ и организаторитъ на изложбата. Секцията има за задача още да агитира между търговцитъ да участвуватъ въ мѣстнитъ изложби и да популяризира ползата отъ панаиритъ и изложбитъ чрезъ специални брошури“ и т. н.

„Трето. Секцията за търговско и стопанско законодателство въ чужбина превежда и публикува всѣки новонаиздадени закони и окръжни въ Чехия, Унгария, Полша, Югославия, Ромѣния, Италия, България и Швейцария, които се отнасятъ до вноса, транзита и износа на стока. Тая секция превежда сжщо всѣки митнически наредби, търговски договори, които тия страни иматъ или възобновяватъ, а сжщо съобщава всѣки данѣци и такси, които се взиматъ при вноса на стокитъ. Особено внимание се отдава на навременното превеждане на нѣмски езикъ на всѣко измѣнение на митническитъ тарифи въ чужбина“ и т. н.

Виждате, накратко, какво е назначението на този институтъ въ Австрия. Казахъ, че той нѣма оная организация, каквато иматъ новитъ експортни институти въ Полша, Ромѣния, Югославия и т. н.

При всѣки експортни институти обикновено сжществува по единъ висшъ съветъ, който дава директивитъ за работа на тия институти. Така, въ Италия тоя съветъ се състои отъ 45 членѣта, отъ които 12 са по право членѣта

нове, като представители на Министерството на външните работи, на националната икономика, железницата, финансите и корпорациите. Отъ останалите 33 човека, 20 се назначават отъ министъра на националната икономика и 13 като представители на следните организации: двама отъ фашистките земеделски синдикати, двама отъ земеделската конфедерация, двама отъ търговската конфедерация, единъ отъ банкерската конфедерация, единъ отъ транспортната конфедерация, единъ отъ акционерните сдружения, единъ отъ фашистките организации въ чужбина и единъ отъ кооперативните сдружения. Германският съветъ къмъ института се състои отъ 12 човека, и то 6 отъ земеделския съветъ и по единъ отъ селския съюзъ, земеделското дружество, кооперациите, райфаизеновите каси, съюза на нѣмските селски сдружения и директорите на опитните станции по бирената и спиртната индустрия.

По подобие, бихъ казалъ, на италианския съветъ, горе-долу, се създава и съветътъ, предвиденъ въ законопроекта при нашия експортенъ институтъ.

Г. г. народни представители! Макарь въ Италия гози съветъ да се състои отъ 45 човека, азъ не знамъ, доколко той практически е удобенъ за работа. Азъ смѣтамъ, че, при нашите условия специално, една такава тежка машина едва ли би могла да бѣде полезна. За единъ такъвъ съветъ, смѣтамъ, че 48 членове, колкото каза преждеговоришиятъ, сѣ много и че той нѣма да даде тия резултати, които би далъ единъ висшъ съветъ при експортенъ институтъ съ по-малко членове. Азъ мисля, че ако въ този съветъ сѣ застъпени Министерството на земледелието, Министерството на търговията, Земеделската банка, Земеделското дружество, Общиятъ съюзъ на земеделските кооперации, Министерството на финансите, Министерството на железницата, Министерството на външните работи, търговските камари, популярните банки и Паракходното дружество — за представителя на което въ законопроекта не се споменава — представителитъ на тия министерства и други институти сѣ достатъчни, за да образуватъ висшъ съветъ при експортния институтъ. Смѣтамъ, че този институтъ ще бѣде полезенъ, ако въ него влизатъ сравнително по-малко хора, отколкото, както е предвидено — 48 човека.

Азъ смѣтамъ, че цялата работа на съвета ще легне върху експертите. Тѣ ще играятъ по-голямъ роля.

Кѣде е мѣстото на такъвъ единъ институтъ? Нѣкой казва, че неговото мѣсто е при Земеделската банка. Други застъпватъ гледището, че той трѣбва да бѣде при търговските камари. Законопроектътъ предвижда единъ напълно автономенъ институтъ. При нашите условия, г. г. народни представители, пъкъ и ако речемъ да се простиратъ споредъ чергата си, за тая работа ние би трѣбвало да използваме опитността на търговско-индустриалните камари. Забележете, че при търговската камара има даже създадено бюро отъ 2—3 години, което работи въ това направление и е направено доста, напр., по отношение на гроздето, сливите и нѣкои други продукти. Та, смѣтамъ, че ще бѣде добре, ако този институтъ използва въ това направление опитността на търговско-индустриалните камари и се създаде като едно отдѣление при Министерството на търговията съ единъ по-ограниченъ персоналъ. Той и сега е предвиденъ съ по-ограниченъ персоналъ, но като се каже: директоръ, главенъ секретаръ, поддиректоръ, то се разбира какво ще следва това — ще има началници на секции, на отдѣления и т. н. После създаватъ се секции, комитети. Нека, както се изказаха и други преди мене, да не бързаме да създадемъ наведнѹжъ за всички браншове секции. Азъ смѣтамъ, че ще намѣримъ хора специалисти, ще намѣримъ, както виждамъ при организацията на други подобни институти, единъ специалистъ, напр., който е такъвъ и по експорта на зърнените храни и по експорта на маслата и др. продукти, или пъкъ ще намѣримъ другъ специалистъ по износа на животинските продукти плюсъ по нѣкои други земеделски или индустриални продукти. Нека, както казахъ, да не бързаме съ основаването на единъ голѣмъ институтъ.

Прави ми впечатление, че ще се създаде единъ бюрократически институтъ, който едва ли ще може да отговаря на нуждите на момента. Както виждате, ние имаме нужда отъ единъ институтъ, който да може навреме, бихъ казалъ, ежедневно, да добива сведения отъ външния и отъ вътрешния пазаръ, да може своевременно да проучва условията на различните пазари за различните продукти, да бѣде въ контактъ съ стопанските министерства у насъ, респ. съ Министерството на земледелието, за да можемъ по този начинъ при изгледите на единъ пазаръ за даденъ продуктъ да правимъ съответните корекции въ

нашата аграрна политика. Защото, г. г. народни представители, само по този начинъ, когато координираме дейността на търговските камари съ дейността на този новъ експортенъ институтъ и съ дейността, бихъ казалъ, главо на Министерството на земледелието, ние ще можемъ да дадемъ и една правилна организация на нашата аграрна политика, ще можемъ по-лесно да излѣземъ отъ завоя, на който се намира нашето земеделско стопанство, и по този начинъ съ по-малко срѣдства, съ по-малко трудъ, съ по-малко енергия и въ по-късо време да излѣземъ на равнището. Още повече, както казахъ и нѣкои отъ господата, които говориха преди мене, касае се за срѣдства. Но нѣкой ще каже: „Срѣдствата ги дава фондътъ на мина „Перникъ“. Г-да! Ако Министерството на търговията би могло да разполага съ този фондъ и за други цели, ние имаме маса, бихъ казалъ, дупки, които биха могли да се запущатъ именно съ срѣдствата на този фондъ. Така че да не гледаме на това, че фондътъ ще има утре натрупани милиони и споредъ това да организираме този институтъ. Както казахъ, въ началото нека бѣдемъ скромни въ това отношение, да започнемъ съ малко и самата работа на института ще ни подскаже до какви размѣри ще трѣбва да се разширява.

Не забравяйте и друго, че въ този моментъ, когато, както казахъ, нашето земеделско стопанство се намира въ завой, ние нѣмаме много продукти за износъ. Тепърва ще говоримъ за износъ. Тепърва ще говоримъ за износъ на младъ добитѣкъ и ще търсимъ неговите пазари; тепърва ще се развива у насъ продуктивното скотовѣдство и ще търсимъ пазаръ за пласмента било на сирене, било на кашкавалъ и на други млѣчни продукти. Ние ще търсимъ пазаръ, бихъ казалъ, и на нашето винарство. Днесъ и да искаме да изнасяме вина, не можемъ, понеже вътрешно още не сме организирани достатъчно. Ние нѣмаме типизирани вина и, даже да има пазари, не сме готови да излѣземъ на тия пазари.

Ето защо въ унисонъ съ развитието на нашето земеделско производство ще трѣбва да върви развитието на този институтъ. По този начинъ ще можемъ да спестимъ и срѣдства и сили, и ще можемъ полека-лека да дадемъ на този институтъ такава организация, която да отговори действително на нашите условия. Да не гледаме другите страни. Всѣка страна — била тя Италия, Австрия, Югославия или друга — има своите особености. Ние ще трѣбва, базирайки се на нашите условия, на нашите традиции и т. н., да организираме този институтъ.

Свършвамъ. Въпросътъ за типизирането на нашите земеделски продукти, за надзора на износа и приспособяването на нашето земеделско производство къмъ различните пазари е проблемата на деия. Разрешимъ ли я правилно, нека бѣдемъ сигурни, че по-лесно ще дадемъ една трайна и по-правилна организация на нашата аграрна политика, както казахъ преди малко, и по-леко ще изживѣемъ тежката криза, която преживѣва днесъ нашето стопанство.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Куртевъ.

И. Куртевъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Задачите, които се възлагатъ на проектирания институтъ, сѣ близки до сърцето на всѣки български гражданинъ. Но азъ веднага ще забележа, че ние не градимъ нѣкакви особени надежди върху него. И по форма, и по устройство, той ще бѣде една нова „дирекция“ съ многостранни ужъ функции и служби, които въ края на краищата ще ни дадатъ закѣснѣла стопанска литература и нѣколко многочлени правилници, неприложими въ действителностъ.

Прочетете глава втора отъ проекта, провѣрете състава и функциите на главния органъ на тоя институтъ, нареченъ общъ съветъ, и вие ще се убедите, че това е една нова камара, единъ голѣмъ съборъ на висши чиновници, които може-би ще обсъждатъ и ще спорятъ дълго и, въ края на краищата, като завършено дѣло, ще ни дадатъ единъ скѣпъ бюджетъ, а по важните стопански въпроси ще ни дадатъ анемични и закѣснѣли мнения. Азъ смѣтамъ дори, че г. министъръ Мишайковъ, следъ първите сесии на тоя съветъ, ще го разгони, като захвърли неговите решения и протоколи въ избата. (Веселостъ всрѣдъ лѣвицата)

И. Януловъ (с. д): Искате да кажете, че ще го зарѣже.

И. Куртевъ (нац. л): Чисто по български казано.

Мигаръ Министерството на търговията, промишлеността и труда съ огромния си персонал от специалисти, . . .

Министъръ Д. Мишайковъ: Нѣма огроменъ персоналъ. За цѣлата търговия на България имаме 5 души чиновници.

И. Куртевъ (нац. л): . . . както и търговскитѣ камари, ако тѣ бждатъ преустроени, не могатъ да взематъ решения по тия важни въпроси, та е потребно да се създава единъ новъ и скѣпъ институтъ? Отъ отговорности ли се бѣга, или се подражава на голѣми западно-европейски и заокеански страни, въ които има огромно и твърде разнообразно производство, та се налага нуждата отъ единъ такъвъ институтъ, който да координира дейността имъ? Ние, въ нашитѣ тѣсни граници и съ нашето слабо селско стопанско производство, би било смѣшно да се кичимъ съ такива скѣпи институти.

Министъръ Д. Мишайковъ: Нѣма да бжде скѣпъ, г. Куртевъ.

И. Куртевъ (нац. л): Само дветѣ годишни сесии ще струватъ на държавата повече отъ 10 милиона лева.

Министъръ Д. Мишайковъ: Не е вѣрно, 40 души сж. Ако всѣка сесия има по 10 заседания, две сесии, по 10 заседания — 20, по 150 л. дневно — 3.000 л.; 40 души по 3.000 л. — 120.000 л.

И. Куртевъ (нац. л): Единъ прѣсенъ примѣръ: Софийскиятъ окръженъ съветъ заседава 15 дена, но досега не е взелъ нито едно решение и струва на окръга 1 милионъ лева досега. Това е то.

Министъръ Д. Мишайковъ: То е друго — то е самоуправително тѣло.

И. Куртевъ (нац. л): Защо ни сж тогава тѣй нареченитѣ стопански министерства, защо ни сж търговскитѣ камари, които иматъ сжщото назначение? Защо ни сж и търговскитѣ консулства въ странство, както и специалната служба при Народната банка — „Стопански изучвания“?

Ние смѣтаме, че не хора и учреждения ни липсватъ за казанитѣ задачи, а ни липсва единъ сериозенъ и добре проученъ планъ на действие; липсва ни последователност, прилежност и умение. Може-би натрупването на много служби и лица съ една и сжща функция да е една прѣчка за единодействие; може-би, най-после, лицата, заемачи отговорнитѣ мѣста, не сж достатъчно подбрани и не отговарятъ на назначението си. Но тоя недостатъкъ не може да бжде поправенъ съ новия институтъ, който ще внесе повече хаосъ и който, може-би, така да кажа, ще бюрократизира и търговията. Не искамъ да кажа, че между . . .

Министъръ Д. Мишайковъ: Цѣлата работа е въ секционнитѣ комитети, а тѣ сж въ рѣшетѣ на самия експортъръ.

И. Куртевъ (нац. л): Познавамъ тия търговски камари, въ които съмъ участвувалъ, и зная какво ще излѣзе въ края на краищата, г. министре. — Не искамъ да кажа, най-после, че въ сега сжществуващата и бждеща служба не ще се намѣрятъ способни лица. Напротивъ, както и преждеговорившиятъ чете, и азъ съмъ челъ много рапорти на наши агенти отъ странство, зная и решенията на търговскитѣ камари, които откриватъ поле за работа, обаче, всичко това си остава, тѣй да кажа, гласъ въ пустиния. Отговорнитѣ министерства, които ужъ направляватъ стопанския животъ у насъ, нѣматъ време да се занимаватъ съ тѣхъ, или пъкъ сж заети съ приложение на стопанската политика, която облагодетелствува само даденъ слой на нашето общество, а е въ пълно противоречие съ интереситѣ на другитѣ слоеве. Изобщо, стопанската политика у насъ не се направлява и не се нарежда споредъ нуждитѣ на стопанството и споредъ нуждитѣ на пазара — билъ той външенъ, или вътрешенъ, ами чисто и просто се твори по теркъ, по подражание.

Нуждно е, най-после, да избиемъ изъ главата си, че ние можемъ да бждемъ Белгия, че ние можемъ да бждемъ Холандия, или даже Дания. Нито пазарнитѣ условия, нито климатическитѣ условия позволяватъ да бждемъ това. Нашиятъ сухъ, ариденъ климатъ и по-голѣмата отдалеченостъ

отъ западно-европейскитѣ пазари ни налагатъ да дадемъ по-другъ образъ на нашето производство — чисто български. То не може да се уподобява на никое почти друго народно стопанство. Докато индустрията въ много свои браншове и поддѣления тежи като водениченъ камѣкъ върху гърба на консоматора и произвежда изключително за вътрешенъ пазаръ, нашето селско стопанство се нагажда неусетно къмъ изискванията на външнитѣ пазари. И то единствената златна мина на нашето стопанство. Частната инициатива, г-да, рѣководена може-би изключително отъ лични интереси, не рѣдко и отъ амбиция — това не е много важно — сама извоюва пазари на нашето селско производство и го подтиква къмъ нови производства и нови култури. Ние имаме да благодаримъ на тия неуморни труженци, които надничатъ дълбоко въ безднитѣ, така да кажа, на международнитѣ пазари, промъкватъ се между тѣснитѣ и високи митнически стени и поживяватъ, разбира се, успѣхи и за себе си, и за националното стопанство. Разбира се, гѣ често плащатъ съ положението си, съ главата си, но това е неизбежно въ днешното, така да кажа, стоково производство: то събира едни и издига други. Може ли това да се извършва отъ единъ чиновникъ? Азъ отговарямъ решително не. Познавамъ търговци, които, застанали на Боденбахъ, въ Базелъ или другаде на границитѣ, съ изумителна умѣлость командваха своитѣ предприятия: тѣ изучаватъ съ свѣткавична бързина пазаритѣ, прашатъ съ аероплани мостри и даватъ строги нареждания до своитѣ представители въ страната да имъ прашатъ само доброкачествени стоки, макаръ и по-скѣпи. Държавата има дългъ да открие тия труженци, да ги подкрепи и насърчи съ всички срѣдства, съ които тя разполага, защото често пѣти тѣ, дори само поласкани, сж готови да направятъ голѣми жертви за националното стопанство. Нека се разбере, че единъ добросъвестенъ пласъоръ на български стоки въ странство е по-цененъ отъ всѣки висшъ чиновникъ или депутатъ дори. Това отдавна е оценено въ другитѣ страни. Тѣхниятъ опитъ, тѣхнитѣ съвети сж по-ценни отъ нашитѣ мждрувания тукъ, и държавата въ всичкитѣ свои стопански начинания трѣбва да ги използва и да ги цени. Било при сключване на търговски договори, било при извоюване на контингенти, било при желѣзопѣтни спогодби и пр., тѣ иматъ безпогрѣшенъ опитъ и разбиране.

Ще се спра на другъ единъ въпросъ: При опредѣлянето на овощарски, лозарски, птицевъдни и всевъзможни други райони, сжщо трѣбва да се следватъ указанията на добросъвестнитѣ пласъори. Тѣ най-добре знаятъ всѣки кѣтъ на нашето отечество какъвъ продуктъ дава и какъ той се цени въ странство. Така, напр., по тѣхното мнение, най-хубавото, дълготрайното, едро и изрѣжливо грозде се ражда въ североизточна България, източно отъ Лѣсковецъ; Преславскиятъ и Варненскиятъ „Димянь“, Русенскиятъ и Лѣсковскиятъ „Афузъ-али“ господствуватъ на чуждитѣ пазари, докато видинскитѣ грозда сж меки, а южнобългарскитѣ сж почги негодни за дългъ превозъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Най-добъръ „Афузъ-али“ става въ Пловдивско.

И. Куртевъ (нац. л): Само въ една частъ отъ Пловдивско, а въ останалата частъ на южна България — не. Всичко това, разбира се, трѣбва да се има предъ видъ при създаването на тѣй нареченитѣ десертни райони.

Сжщото важи и за сливитѣ и яблѣкитѣ. Нашата кюстендилска слива успѣшно се бори съ босненската и за 4—5 години още тя ще бжде търсена въ Германия въ прѣсно състояние, докато бжде възстановено германското овощарство, главно сливовото, което пострада миналата година отъ измръзване и отъ чернилка. Дотогазъ нашитѣ сливи, които узрѣватъ едновременно съ германскитѣ, ще бждатъ търсени тамъ въ прѣсно състояние. А до това време босненскитѣ сливи обикновено презрѣватъ и изчезватъ отъ пазара. Не е сжщото съ балканската слива, която е дребна, по-малко захарна и съ сравнително по-голѣма костилка. Сушенитѣ кюстендилски сливи сжщо бѣха намѣрили отличенъ пазаръ на Западъ, ако бѣха сортирани по едрина и ако бѣха стерилизирани. Знаяно е, че тѣхниятъ конкурентъ, калифорнийската и босненската слива, следъ опичането се държи на пара и по такъвъ начинъ тѣ става по-едра, по-бухкава и по-хубава на гледъ. За голѣмо съжаление, балканскитѣ печени сливи, въпрѣки че сж по-хубави на видъ отъ кюстендилскитѣ и съ по-добра опаковка, не намиратъ пазаръ на Западъ, защото сж дребни — 250 парчета въ единъ килограмъ, а другитѣ сж между 160—200 парчета въ килограмъ. Тѣхниятъ единственъ пазаръ е Полша. Но контингентътъ, даденъ ни

въ Полша, доколкото зная, е само 30 вагона, а ние имаме за износ повече от 200 вагона сушени балкански сливи. Както въ Полша, така и въ Галиция, живее голямо число бедно еврейско население, което, по старъ обичай, всъка седмица, струва ми се въ петък срещу сѣбота, вари единъ особенъ компотъ — ошавъ — и то е купувачътъ на тия сливи. И ако г. министъръ Василевъ, който сега отсъствува голямъ приятелъ на Полша, би извоювалъ единъ по-голямъ континентъ за тѣзи наши сливи, би принесълъ голяма полза на балканското сливарство. Иначе тѣзи сливи ще бждатъ изварени на ракия, както е правено и други години.

Сѣщото важи и за ябълките. „Златната пармена“, както и тритъ вида „ренети“, които се отглеждатъ въ Кюстендилско, намиратъ добъръ пазаръ на Западъ, а балканскитъ ябълки ставатъ само за мармаладъ и за кисело ябълчно вино. Износителитъ на тия ябълки въ странство изгубиха и се разочароваха. Тия наблюдения на нашитъ експортиори трѣбва да бждатъ провѣрени отъ Министерството на земледѣлието — отъ агрономитъ. Ако това се дължи на климатически и почвени условия, съобразно съ това именно да се създадѣтъ и тѣй нареченитъ овощни райони. Ако ли пъкъ туй се дължи на посадния материалъ или пъкъ на подложнитъ, въ такъвъ случай трѣбва да се работи въ друго направление. Така, г-да, споредъ сведенията, които имамъ отъ мнозина експортиори на наши грозди и сливи, азъ зная, че варненското, както русенското, така особено и преславското грозде и единъ месецъ следъ износа е прѣсно и сочно, а видинското за 15 дена вече увѣхва — да не говоря за южно-българското, което е съ по-тънка кора.

Тукъ смѣтамъ за умѣстно да забележа и нѣщо друго. Наши пипиниеристи, съблазнени отъ голѣмитъ цени, които могатъ да добиятъ за прѣжката „Афузъ-али“, действуватъ въ Министерството на земледѣлието да имъ се разреши да изнасятъ тая прѣчка вънъ отъ България. Тѣ се мотивиратъ съ туй, че рано или късно тя ще бжде изнесена, че за да бжде доброкачественъ или не даденъ продуктъ, зависи отъ климатическитъ и почвенитъ условия. Разбира се, тоя, който е намислилъ да прави гешефтъ, ще намбри и мотивитъ му. Азъ смѣтамъ, че ако се разреши да се изнася тази прѣчка, ще се нанесе тежъкъ ударъ на нашето десертно лозарство, и за дълги години подъ редъ насажденията съ това хубаво грозде ще престанатъ, тѣй като всичко ще бжде изнесено, първо, защото износителитъ ще получатъ по-голяма цена и, второ, защото всичко ще бжде платено въ брой, и у насъ може би ще останатъ само второкласни прѣчки, които не даватъ добри резултати, а може би и тѣ ще бждатъ изнесени. Министерството на земледѣлието, което има дълга да поощрява посаденията на този сортъ грозде, особено въ ония райони, въ които то най-добре успѣва както се научавамъ, се е съгласило да се разреши износътъ на тая прѣчка, или ще свика нѣкаква конференция, която ще реши този въпросъ. Ако се разреши износътъ на тази прѣчка, както казахъ, това ще бжде единъ тежъкъ ударъ на нашето лозарство.

Искамъ да се спра и на другъ единъ въпросъ, настоятелно повдигнатъ тукъ при разни случаи, непронуснатъ, а, напротивъ, даже силно подчертанъ и отъ законопроекта. Това е въпросътъ за контролата. Ние не я отхвърляме. Отъ желание да печелятъ или да изпреварватъ конкурентитъ, нѣкои наши търговци изнасятъ незрѣли или не добре подобрени продукти, и това, разбира се, много зле ни излага предъ външния свѣтъ. Зеленото и розно грозде, както и другитъ плодове, безъ естествения си мѣхъ, сѣщо и дребнитъ и наранени зърна сѣ единъ голямъ дефектъ. Добросѣвѣстиятъ износителъ, който държи на своето име, който държи на кредита, добиванъ съ изнесенитъ доброкачествени стоки, разбира се, никога нѣма да допусне това. Но, г-да, има лица, пъкъ има и нации, които сѣ заинтересовани и които гледатъ на всѣка цена да компрометиратъ нашия износъ. Мѣлвата разнася, че търговцитъ сѣрби, износители на наше грозде, умишлено товарятъ наше долнокачествено грозде и по този начинъ ни излагатъ предъ външния свѣтъ. Доколко е вѣрно това, не зная, но единъ фактъ засилва моето сѣмнение. Агрономътъ Димановъ отъ Варна, единъ много добросѣвѣстенъ чиновникъ, тази есенъ спрѣ единъ вагонъ грозде на единъ търговецъ сѣрбинъ, понеже бѣше долнокачествено и заповѣда разтоварването му. Вагонътъ седѣ до вечерта, обаче, не знамъ по какви пѣтица, той бѣше изнесенъ впоследствие, заедно съ други вагони. Това грозде, разбира се, не намбри добъръ пазаръ, и само се изложи българското производство. Може, разбира се, да се предпазва всичко.

Като говоря за контролата, смѣтамъ, че тя може да се упражнява ефикасно отъ органитъ на Министерството на земледѣлието, безъ да е нужно да се създаватъ нѣкакви нови органи за това.

Съ експортната марка, смѣтамъ, че сѣщо не трѣбва да се бърза. Такситъ, които сѣ предвидени за ползуване отъ нея, сѣ доста високи, а тѣ ще бждатъ прехвърлени върху производството, което не е желателно.

Не по-добре стои въпросътъ и съ превоза. Нашитъ вагони F. O. сѣ твърде недостатъчни за презъ овощарския сезонъ. Ние имаме едва 100—150 такива вагони, а сѣ нуждни повече отъ 700—800. Другитъ F-ови вагони, обаче, могатъ много лесно да бждатъ пригодени за целта, като имъ се отвори единъ прозорецъ за вентилация. Често износители сѣ чакали съ седмици, докато имъ се даде вагонъ и сѣ изгубвали хубави дни за пласментъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Тази година се взеха достатъчно мѣрки за вагонитъ, обаче дойде спирането отъ Унгария и трѣбваше да отиватъ нашитъ вагони презъ Унгария, а презъ Югославия, вследствие на което времето, потребно за да отиде единъ вагонъ и да се върне, се удвои, а това се отрази, естествено, върху количеството на свободнитъ вагони, съ които можеше да се разполага. Така че една непредвидена прѣчка бѣше дошла.

И. Куртевъ (нац. л): Независимо отъ това, нашиятъ износъ на десертно грозде бѣше малъкъ поради пероноспората, която направи значително опустошение въ северна България.

Министъръ Д. Мишайковъ: И все пакъ едно значително количество десертно грозде се изнесе.

И. Куртевъ (нац. л): Зная, но, ако нашитъ лозя бѣха запазени, сигурно износътъ щѣше да бжде двойно и тройно по-голямъ — такъвъ, какъвто трѣбва да бжде при едно нормално производство.

Министъръ Д. Мишайковъ: Когато ставаше въпросъ за количеството на потребнитъ вагони, знаеше се какви сѣ повредитъ на гроздето и че годината нѣма да бжде особено благоприятна, но, въпрѣки туй, пакъ успѣхме да изнесемъ почти 1 милионъ килограма грозде повече, отколкото по-миналата година.

И. Куртевъ (нац. л): Знамъ. Но сегашнитъ F-ови вагони могатъ да бждатъ приспособени за износъ на гроздето само съ едно отваряне на единъ прозорецъ за вентилация. Това е достатъчно. Знамъ случаи, когато търговци, които бързаха, сѣ натоварвали грозде на обикновени F-ови вагони, разбира се, стоката се спари и компрометира. Такива случаи имаше много.

Нѣколко пѣти по-рано сѣмъ говорилъ за яйчарството — единъ твърде важенъ браншъ въ нашата търговия. Нашитъ фирми отлично сѣ се нагодили къмъ изискванията на западно-европейскитъ пазари и затова всѣки опитъ да се внесе нѣкаква новостъ въ тая търговия би нанесълъ непоправимо разстройство въ нея. Нашитъ износители сѣ доста гѣвкави и похватни, за да усвоятъ всѣка новостъ, която би рекламирала стоката имъ. Длъжностъ, споредъ менъ, на управлението е да разпространи на първо време така наречената дели-орманска черна кокошка въ всички краища на България. Вмѣсто да се рекламиратъ чуждитъ раси кокошки, които при нашитъ условия сѣ лоши носачки, да се препорѣча нашата шуменска кокошка, която по носливостъ и тежина на яйцата — а това е най-важно за една раса кокошки — бие всички останали раси. Почти половината отъ износа на яйцата става отъ северо-източна България и то отъ тритъ окрѣга. Шуменски, Варненски и Русенски, а това е достатъчно указание, струва ми се, кои пѣтища трѣбва да се следватъ въ това направление.

Следъ като нахвърлихъ всички тѣзи бележки, искамъ да подчертая мисълта си, че частната инициатива е наилучката пѣтя, по който трѣбва да бжде тласнато нашето стопанство, и че новиятъ институтъ ще бжде само единъ тежъкъ товаръ за нашето стопанство.

Министъръ Д. Мишайковъ: Ами тѣзи експортиори, за които Вие говорите, които много справедливо хвалите, тѣ ще бждатъ вътре въ този институтъ; тѣ ще проучватъ въпроситъ, които ще трѣбва да бждатъ разрешавани отъ държавата.

И. Куртевъ (нац. л): Ние смѣтаме, г. министре, че сѣществувачитъ служби при стопанскитъ министерства, при

търговските камари, при Народната банка, ако шете, дори при окръжните постоянни комисии, които имат почти същите задачи, сж твърде много за дребното наше стопанство, понеже излизаме едва съ 4—5 вида стоки на чуждите пазари.

Засилване количествено или качествено производството на тези стоки, определяне точния район, въ който трябва да бъде поощрявано производството им, осигуряване добър и бърз превоз и, най-после, сключване на добри търговски договори съ всички страни, които поглъщат нашите стоки — ето длъжността, която има държавата да изпълни спрямо нашето трудолюбиво производително население.

Съ каква болка мнозина от нас четат, че въ Гърция се пласира американска и холандска маса, а ние търсим съмнителни концесионери за износ на нашите свине! Колко голямо огорчение изпитва всеки добър българин, когато чете гръцката и египетската статистики и вижда, че там се внася угоен добитък от Югославия, от Румъния, па дори и от съветска Русия, а нашият добитък мършавее и намалява. Ами млечните ни продукти?

Ето, г-да, големите рани на селското ни тло. Пазарът е двигател на производството — безъ него всичко замира и пропада.

Търговски договори, бързи превозни съобщения и подобрене на сегашните стопански служби — ето пътят, който ние сочимъ.

Накрая ще прибавя, че нашият консулски персонал не е достатъчно добре подбранъ и е безъ подготовка. Доказателство е това, което вършатъ представителите на другите държави у нас, които вършатъ упорита стопанска работа, когато нашите търговски представители не сж регистрирали досега нито единъ случай на улеснение и уреждане на сделки.

Министъръ Д. Мишайковъ: Азъ ще Ви кажа, че, като министъръ на търговията, отъ известни наши легации съмъ много доволенъ за услугите, които правятъ на министерството.

И. Куртевъ (нац. л): Азъ поне не зная такива случаи. — Чиновниците отъ френската легация у насъ разнасятъ моетри изъ нашите магазини, изучаватъ кои качества стоки се търсятъ и ги препоръчватъ на производителите. Чехскиятъ и германски послества сж преди всичко търговски представителства у насъ, а нашите търговски представители въ странство сж мъртви домове. Трябва сериозенъ подборъ да се направи.

Повече да говоря, смятамъ за излишно. (Ржкоплъскания отъ лъвицата)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

Обаждагъ се: Часътъ е осемъ, г. председателю.

Министъръ Д. Мишайковъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ, да продължатъ разискванията утре.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Тогава ще вдигнемъ заседанието.

Предлагамъ за утрешното заседание следния дневенъ редъ: (Чете)

„1. Трето четене законопроекта за фонда „Стопанско повдигане на страната“.

Първо четене законопроекта:

2. За изменение на чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалите отъ обществени бедствия.
3. За създаване институтъ за заклети счетоводители.
4. За освобождаване отъ вносно мито и общински налогъ внасяните отъ странство стъкла за покриване парници и оранжерии за производство на разни зеленчуци.

Второ четене законопроекта:

5. За експортенъ институтъ (продължение разискванията).
6. За физическото възпитание на българската младежъ.
7. Докладъ на прошектарната комисия по списъци: V, X, XII, XIII, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI и XXII.

Първо четене законопроекта:

8. За намаляване наемната цена на зеленчукови градини, засѣти върху фондови земи и пр.
9. За изменение на някои членове отъ закона за адвокатите и отъ търговския законъ.
10. За тълкувание на членъ единственъ отъ закона за изменение чл. 18 отъ закона за земеделските опитни и контролни институти.

Второ четене законопроекта:

11. За възнаграждение съ народна пенсия бившиятъ министъръ Димитъръ Драгиевъ.
12. За възнаграждаване съ народни пенсии бившите учители: Жакъ Фарделъ, Даниелъ Бланшу и Алоисъ Бютеръ.
13. За тълкувателенъ законъ къмъ чл. чл. 28, 92, 47 и 50 отъ закона за отчуждаване недвижими имоти за държавна и обществена полза“.

Който приематъ този дневенъ редъ за утре, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 50 м.)

Подпредседателъ: В. ДИМЧЕВЪ

Замѣстникъ-секретаръ: Р. ВАСИЛЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитѣ представители: Георги Петровъ, Стоянъ Кърловъ, Христо Гор- невъ, Кръстю Пастуховъ, Кирко Цвѣтковъ, д-ръ Хараламби Орошаковъ, Малинъ Паневъ, Про- данъ Поповъ, Борисъ Ецовъ, Първанъ Първа- новъ, Иванъ Петровъ Недѣлковъ, Калоянъ Ма- ноловъ, Еминъ Агушевъ, д-ръ Иванъ Бешковъ, Христо Рашковъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Несторъ Личевъ, Кънчо Кънчевъ, Милко Бечевъ, Никола Андреевъ и д-ръ Никола Думановъ	761	водство и чл. чл. 71 и 72 отъ закона за админи- страцията и полицията. (Предложение на народ- нитѣ представители П. Миновъ, П. Анастасовъ и С. Кърловъ). (Съобщение)	761
Питания:		2. За допълнение на закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ чрезъ срѣдствата на заема, отпуснатъ съ съгласнето на Обществото на народитѣ (Трето четене — приемане)	761
1. Отъ народния представител Христо Калай- джиевъ къмъ министра на външнитѣ работи и на изповѣданията — относно разрешаването да отиде въ съветска Русия делегация отъ бъл- гарски работници. (Съобщение)	761	3. За измѣнение на чл. 3 отъ закона за обмѣна на временнитѣ квитанции отъ първата серия на 6½% народенъ заемъ отъ 1921 г. съ оконча- телни облигации отъ сѣщия заемъ. (Трето че- тене — приемане)	761
2. Отъ народния представител Константинъ Мура- виевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве — относно нанесенъ побой и малтретиране на Асенъ Буковъ отъ единъ поли- цейски агентъ въ гр. Пловдивъ. (Съобщение)	761	4. За изплащане отъ Варненската градска община на ариеретата по 5% и заемъ 1907 г. и по аван- ситѣ ѝ срещу нереализирания емисionenъ заемъ отъ 1911 г. (Трето четене — приемане)	762
Законопроекти:		5. За фонда „Стопанско повдигане на страната“. (Второ четене — приемане)	762
1. За измѣнение и допълнение на чл. чл. 668, 669, 670 и 672 отъ закона за углавното сѣдопроиз-		6. За експортенъ институтъ. (Второ четене — раз- искване)	763
		Дневенъ редъ за следующето заседание	775